

Utfordringsdokument

til kommuneplanens samfunnsdel

Innledning og hensikt	3
<i>Utfordringer knyttet til planprosessen</i>	3
1 Overordnede trender i samfunnsutviklingen	4
1.1 <i>Sentralisering og regionalisering</i>	4
1.2 <i>Befolkningssammensetting</i>	4
1.3 <i>Arealøkonomisering</i>	4
1.4 <i>Klima og miljø</i>	5
1.5 <i>Kommunens økonomi</i>	5
Hovedutfordringer i Risør kommune 2014 - 2025	6
2 Befolkningsutviklingen	7
2.1 <i>Historisk befolkningsutvikling</i>	7
2.2 <i>Dagens befolknings sammensetning</i>	8
2.3 <i>Framskrevet befolkning</i>	8
2.4 <i>Dimensjonerende rammer for kommuneplanen</i>	12
3 Barnehage, skole og oppvekst	17
3.1 <i>Barnehage</i>	17
3.2 <i>Grunnskolen</i>	18
3.3 <i>Oppvekst</i>	21
3.4 <i>Kvalifisering fra barnehage til arbeid</i>	21
4 Arbeidsmarked og næringsutvikling	22
4.1 <i>Nasjonalt, regionalt og lokalt arbeidsmarked</i>	22
4.2 <i>Nasjonale trender og lokale utfordringer</i>	23
5 Folkehelse og levekår	25
5.1 <i>Levekår</i>	26
5.2 <i>Levevaner</i>	27
5.3 <i>Helse og sykdom</i>	27
6 Kultur. Mangfold, skaperkraft og identitet	29
6.1 <i>Den lokale kulturpolitikken</i>	29

6.2	<i>Den profesjonelle kunst- og kultursatsingen</i>	29
6.3	<i>Festivaler og opplevelser</i>	30
6.4	<i>Mangfold. Det frivillige kulturarbeidet</i>	30
7	Risør sentrum	31
7.1	<i>Trehusbyen</i>	31
7.2	<i>Handelssituasjonen i Risør sentrum</i>	31
7.3	<i>Parkering i sentrum</i>	31
8	Miljø og klima	32
8.1	<i>Miljøfyrtårn</i>	32
8.2	<i>Stasjonære og mobile utslipp</i>	32
8.3	<i>Bevaring av biologisk mangfold og naturområder</i>	33
9	Innovasjon, utviklingskultur og organisering	33
9.1	<i>Kommunalt lederskap</i>	33
9.2	<i>Kompetanse og rekruttering</i>	34
9.3	<i>Kommunen som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler</i>	34
9.4	<i>Interkommunalt/regionalt samarbeid</i>	35
Vedlegg 1		37
	<i>Befolkningsframskriving i tre alternativ</i>	37
Vedlegg 2		38
	<i>Kvalitetsbarometeret for pleie- og omsorgssektoren</i>	38

Innledning og hensikt

Dokumentet er utarbeidet av arbeidsgruppa for kommuneplanen. Ledergruppa i Risør kommune har vært en viktig bidragsyter med tekstleveranser, drøfting om nivå og perspektiv.

Dokumentet skal tydeliggjøre kommunens **viktigste** utfordringer, både i nåtid og framtid. Forståelse av utfordringene vil variere avhengig av ståsted. Utfordringsdokumentet vil legge grunnlaget for hva som tas opp i kommuneplanens samfunnsdel, og legge føringer for mål, strategier og tiltak. Det er først og fremst et dokument til bruk for ledelsen og de involverte i kommuneplanprosessen.

Dokumentet legges ikke fram for politisk behandling og står således til rådmannen.

Utfordringer knyttet til planprosessen

Kommuneplanens hovedmål og satsingsområder vedtas før utfordringsdokumentet er ferdigstilt. Arealstrategier vedtas før samfunnsdelen er ferdigstilt. Det forutsettes at politikere og administrasjon er kjent med utfordringsbildet i grove trekk. Dersom utfordringsdokument og samfunnsdel endrer dette bildet vil deler av det som er vedtatt kunne revurderes og tas med i høringsdokumentet som skal til politisk behandling i september.

Klimahensyn, folkehelseperspektivet og de store utfordringene vi står ovenfor innen helse- og omsorgssektoren (ikke bare levekår, men økning i antall brukere og kompleksitet) vil kreve særlig oppmerksomhet. Dette må ivaretas i samtlige teamer i kommuneplanarbeidet, da hovedmål og satsingsområder i liten grad speiler disse direkte.

I utfordringene, som omtales i dette dokumentet, ligger også mange mulighetene for Risør kommune. Mulighetene, forslag til målsettinger, strategier og tiltak vil belyses i senere dokumenter.

1 Overordnede trender i samfunnsutviklingen

1.1 Sentralisering og regionalisering

Sentralisering er en global trend som også merkes tydelig i Risør. Folk trekkes mot større byer og byområder. Det forventes en betydelig befolkningsvekst i årene som kommer. I Norge etableres det befolkningskonsentrasjoner rundt Oslo, Stavanger/Sandnes, Bergen og Trondheim. Kristiansand og Tromsø er også tilflyttingsområder. Mellomstore byer som Arendal har stor vekst, mens mindre byer som Risør, som ligger utenfor de mest sentrale områdene, opplever liten vekst og i mange tilfeller nedgang. Det er ikke ventet at sentraliseringstendensen vil avta de nærmeste årene. Jo mer sentral en kommune er (tilknytning til landsdelssentrene nevnt over), jo større er forventet befolkningsvekst.

Alle kommuner har ansvar for de samme oppgavene. Samtidig som kommunene kan lære av hverandre og gjennom utveksling av erfaringer komme frem til gode måter å forvalte oppgavene på, ser det ut til at mange av fremtidens utfordringer best vil kunne løses gjennom mer formelt samarbeid. Ikke minst har mindre og mellomstore kommuner behov for interkommunalt og regionalt samarbeid dersom fremtidens utfordringer skal møtes effektivt.

1.2 Befolkningssammensetting

Som ellers i landet og i den vestlige verden, blir andelen eldre i Risør stadig større, mens andelen personer i arbeidsfør alder ikke vokser tilsvarende. Dette skyldes hovedsakelig at gjennomsnittlig levealder øker. I løpet av de neste tyve år antas andelen av befolkningen i Norge som er 67 år og eldre å øke med over 35 %. Hver sjettede nordmann vil være alderspensjonist i 2025.

Risør kommune har allerede i dag en høyere andel eldre enn landsgjennomsnittet, en profil som vil fortsette i årene fremover. Aldringen i befolkningen ventes å endre etterspørsel etter varer og tjenester i samfunnet. Eldre har andre behov for offentlige tjenester enn yngre. Det gjelder ikke bare helse- og omsorgstjenester, men også kultur og andre tjenester. De demografiske endringer medfører et økt behov for arbeidskraft innen helse- og omsorgsyrkene og andre tjenesteytende yrker. Samtidig ventes en betydelig endring i forholdet mellom de yrkesaktive aldersgrupper (20-66 år) og aldersgruppen 67+. Antall alderspensjonister vil øke kraftig i forhold til antall sysselsatte. Dette ventes å tvinge frem arbeidsbesparende effektiviseringstiltak der det er mulig, organisatoriske endringer og bruk av ny teknologi.

Utfordringene det relative forhold mellom den yrkesaktive befolkning (20-66) og den eldre befolkning (67+) representerer, forsterkes ytterligere om personer i arbeidsfør alder blir stående utenfor arbeidsmarkedet. Både ved ikke å bidra inn i produksjon og vekst, ved å selv ha behov for kommunens tjenester, og, ikke minst, konsekvensene det har for deres egne levekår.

1.3 Arealøkonomisering

Attraktive arealer er en knapphetsressurs, og dette kommer særlig til uttrykk i de sentrale delene av kommunen, Risør sentrum. En hver utbygging legger i prinsippet press på fellesareal, offentlige rom og møteplasser, grønstruktur og infrastruktur, eller potensialet for dette. En effektiv utbyggelse av arealene vil gjøre det lettere å ivareta forannevnte formål, som er vesentlige for et attraktivt tettstedsmiljø. Dersom en legger høy utnytting til grunn, med hovedvekt på rekkehus og leilighetsbebyggelse, vil flere mennesker bo innenfor den eksisterende tettstedsavgrensningen. Det reduserer transportkostnadene og bidrar til mer liv i byen. Transformasjonsprosjekter (som Flisvika

og Holmen) eller omforming av eksisterende boligområder, bør derfor forutsette høy utnytting (for eksempel 3 boenheter pr dekar).

1.4 Klima og miljø

Klima- og miljøendringene er ventet å medføre store, globale utfordringer i framtida. Alle må ta hensyn til klima og ressursbruk, i transport- og forbruksvaner, i investeringsprosjekter og drift.

Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging (1993) innebærer at

”arealbruk og transportsystem skal utvikles slik at de fremmer samfunnsøkonomisk effektiv ressursutnyttelse, med miljømessig gode løsninger, trygge lokalsamfunn og bomiljø, god trafikk sikkerhet og effektiv trafikkavvikling. Det skal legges til grunn et langsiktig, bærekraftig perspektiv i planleggingen. Det skal legges vekt på å oppnå gode regionale helhetsløsninger på tvers av kommunegrensene.”¹

For Risør kommune innebærer dette fokus på arealøkonomisering samt at nye arealer utvikles på en bærekraftig og miljøvennlig måte. Tilknytning til viktige infrastrukturårer og kollektivtransporttraseer samt etablering av gang- og sykkelveger vil være viktige elementer i vurdering av nye arealer.

1.5 Kommunens økonomi

Risør er en minsteinntektskommune. Det betyr at våre skatteinntekter er svært lave og at skatteinntektene på landsbasis er mer avgjørende for kommunens inntekter enn skatteinntektene i kommunen. I tillegg til skatteinntekter, mottar kommunen rammetilskudd fra staten. Tilskuddet avhenger av antall innbyggere og alderssammensetning. Med lavere befolkningsvekst enn landet for øvrig får Risør kommune en stadig mindre andel av tilskuddet.

Stram økonomisk styring har hindret kommunen i å komme på ROBEK-lista til tross for store økonomiske utfordringer. De økonomiske rammene må forventes å være stramme fremover, og det er og blir viktig å prioritere riktig.

¹ Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging. Sitert § 2. MÅL. Rundskriv T-5/93. Miljøverndepartementet.

Hovedutfordringer i Risør kommune 2014 - 2025

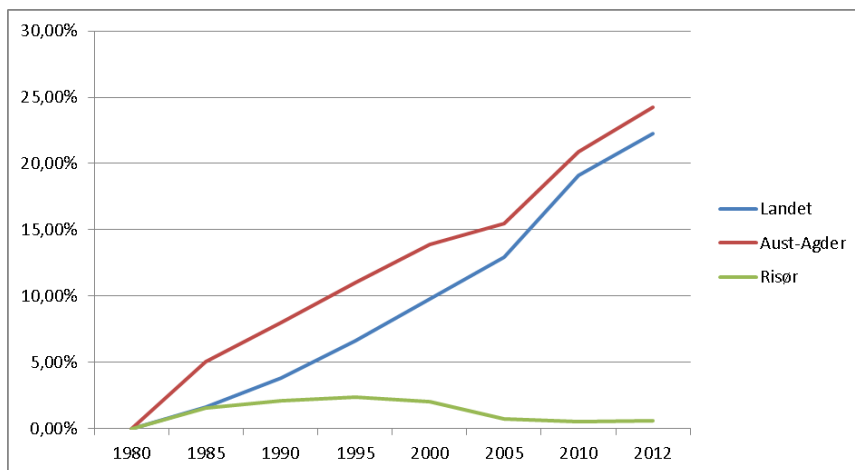
Det vil bli en utfordring å:

BEFOLKNINGS- UTVIKLING	<ul style="list-style-type: none"> • bidra til gunstig befolknings sammensetning og vekst tilsvarende eller større enn landsgjennomsnitt • dimensjonere tjenester når det er høyere andel eldre i forhold til innbyggere i arbeidsfør alder • integrere nye innbyggere, spesielt fordi andel innvandrere vil øke • legge til rette for utvikling av attraktive nærings- og boligarealer
BARNEHAGE, SKOLE OG OPPVEKST	<ul style="list-style-type: none"> • ha et godt og kostnadseffektivt barnehage- og skoletilbud på alle ferdighetsnivåer • utvikle samarbeidet mellom barnehage, grunnskole, videregående opplæring/voksenopplæring/høyere utdanning og arbeidsliv • styrke folkehelseperspektivet på alle arenaer for barn og unge • tidlig identifisere barn med spesielle behov, styrke mestringsevne og motvirke problemutvikling
ARBEIDSMARKED OG NÆRINGS- UTVIKLING	<ul style="list-style-type: none"> • utvikle og fremme det lokale og regionale arbeidsmarkedet, spesielt innen kompetansearbeidsplasser • oppmuntre til bedriftsetableringer og investeringer i større målestokk og til at lokale entreprenører ønsker å videreutvikle sin virksomhet • oppnå en infrastruktur som reduserer avstandene i det regionale bo- og arbeidsmarkedet • utvikle og styrke samarbeidet mellom skole/utdanningsinstitusjoner og næringsliv om kompetanseutvikling og rekruttering
FOLKEHELSE OG LEVEKÅR	<ul style="list-style-type: none"> • engasjere hele kommunen i folkehelsearbeid og forebygging, med spesielt fokus på barn og unges levekår • opprettholde kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene med økt antall og mer krevende brukere • snu negativ utvikling i livsstilssykdommer (fedme, lungesykdommer med mer) og styrke faktorer som fremmer god helse • effektivisere tjenestene gjennom velferdsteknologi, nye rutiner og samarbeidsmønstre
KULTUR OG MANGFOLD	<ul style="list-style-type: none"> • opprettholde kvaliteten i kultursatsingen og utvikle attraktive møteplasser • sikre tilstrekkelig frie midler til å stimulere til nytenking og fornying i kunst- og kultursatsingen slik at den oppleves som aktuell • Tilrettelegge gode arener og videreutvikle kunst- og kulturbyen Risør • øke engasjementet i befolkningen ved å støtte opp om frivillig innsats
RISØR SENTRUM	<ul style="list-style-type: none"> • få til både utvikling og vern av et levende sentrum med møteplasser, butikker, flere arbeidsplasser og boliger • videreutvikle destinasjonen Risør, inkludert Trehusbyen/det historiske Risør • begrense handelslekkasjen • tilrettelegge for økt parkeringskapasitet uten at det går ut over bymiljøet
MILJØ OG KLIMA	<ul style="list-style-type: none"> • ta klima- og miljøutfordringene på alvor • redusere klimagassutslipp i kommunen • forvalte areal, natur- og miljøressurser på en bærekraftig måte og hindre en "bit-for-bit-utbygging" av områder, særlig i strandsonen • endre oppfattingen om at fornybare energiløsninger er kostbare løsninger
INNOVASJON, UTV.KULTUR, ORGANISERING	<ul style="list-style-type: none"> • være en endringsvillig og tilpassningsdyktig organisasjon med tydelig ledelse • møte de ansattes kompetansebehov og rekruttere nye medarbeidere • videreutvikle interkommunalt/regionalt samarbeid og tjenestetilbud • legge til rette for å ta i bruk innbyggernes egne ressurser (menneskelige og økonomiske) og utvikle frivillig sektor

2 Befolkningsutviklingen

2.1 Historisk befolkningsutvikling

Pr. 1.1.2012 var befolkningstallet i Risør kommune 6899 personer. Befolkningstallet i kommunen har vært på samme nivå siden 1980. Det stabile befolkningstallet er en utfordring fordi landet og fylket har hatt betydelig befolkningsvekst.

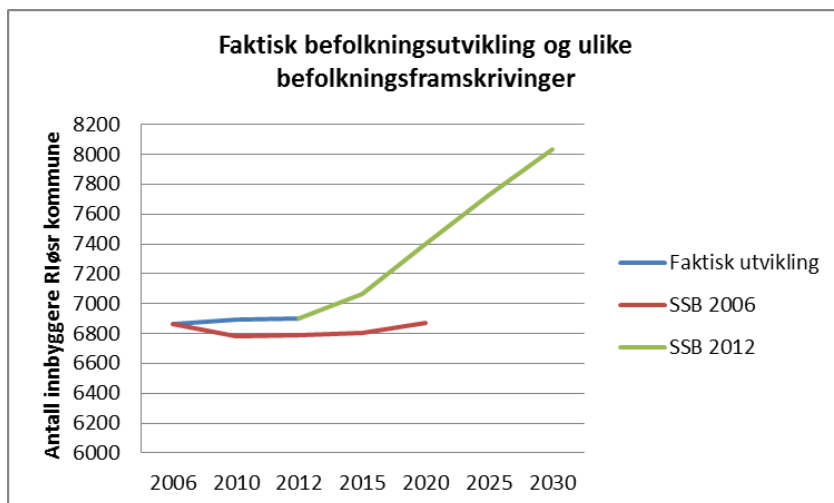

Grafen viser prosentvis vekst med 1980 som referanseår. Mens landet og fylket har hatt en stor prosentvis økning (hhv 22,4% og 24,2%), har Risør hatt en prosentvis økning på svake 0,6%. Hvis Aust-Agders vekst legges til grunn, skulle Risør de siste 30 årene ha hatt 1500 flere innbyggere.

Kommunen har i løpet av 2012 hatt den største befolkningsnedgangen siden 2003.

Fødselsunderskuddet i 2012 var på - 0,67 %. Landet som helhet hadde fødselsoverskudd på 0,37 % og Aust-Agder på 0,28%. Det har i flere år vært fødselsunderskudd i Risør kommune, men på grunn av innflytting har befolkningstallet likevel vært forholdsvis stabilt. I 2012 hadde Risør imidlertid en netto utflytting på 0,71 % av folketallet, mens Aust-Agder fylke hadde en netto innflytting på 0,09 %.

I kommuneplanen fra 2006 ble det gjort befolkningsframskrivninger basert på SSBs beregninger (2005). Befolkningstallet var da på 6863 personer. Befolkningsframskrivingene tilsa at Risør i perioden 2006 – 2020 først skulle ha en nedgang før trenden skulle snu rundt år 2015. I 2020 var det forventet at befolkningstallet skulle være 6874, en total vekst i perioden 2006-2020 på 0,2 %. Det var forventet at befolkningstallet i 2010 skulle vært 6781 personer og i 2015 en befolkning på 6798 personer. Denne befolkningsframskrivingen er i grove trekk i tråd med den faktiske utviklingen. Imidlertid har SSB gjort omfattende justeringer i sine antakelser om den forventede befolkningsveksten (2012) og legger til grunn en stor befolkningsvekst for hele landet de neste 20-30 årene.

Grafen er en sammenstilling av den faktiske befolkningsutviklingen, SSBs antakelser gjort i forrige kommuneplan og SSBs nyeste framskrivninger fra 2012. Den faktiske befolkningsutviklingen i Risør kommune ligger noe i overkant av hva en forventet i 2006.

2.2 Dagens befolkningssammensetning

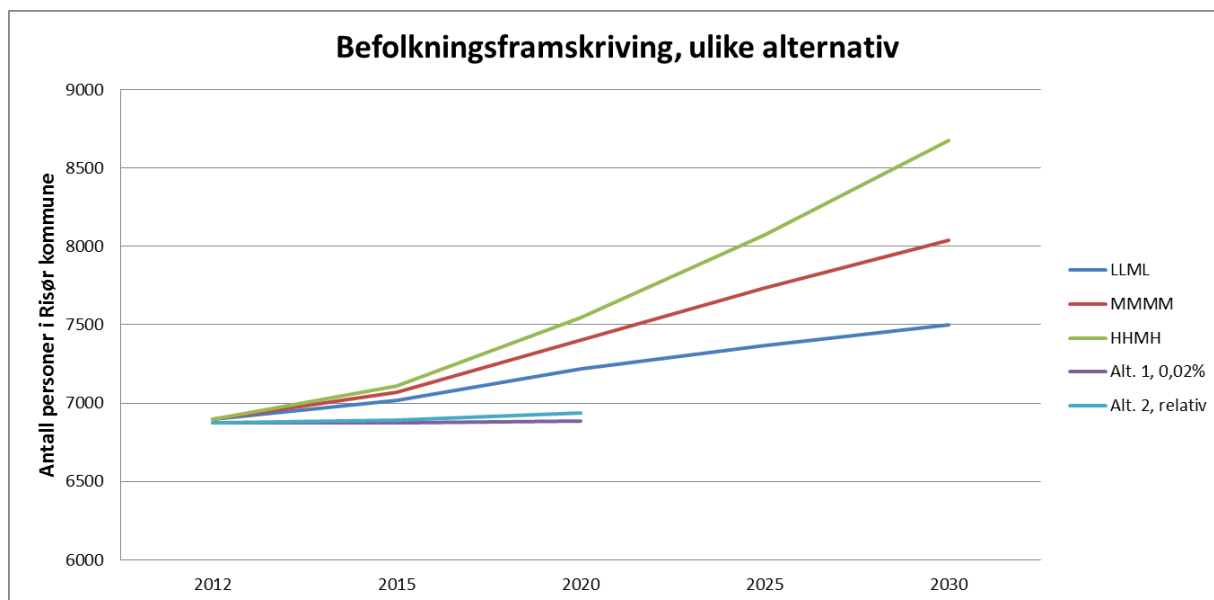
Risør kommune har en litt annen befolkningssammensetning enn landet for øvrig. Kommunen har lavere andel i gruppene 0 – 14 og 25 – 44 år, men en høyere andel 45 - 64, 65 – 74 og 80 +. I gruppene 15 – 24 og 75 -79 er kommunen omtrent på landsgjennomsnittet.

Risør kommune har lavere andel innvandrere, med en netto innvandring i 2011 på 0,4 % av folketallet, mot 0,87 % i Aust-Agder og 0,96 % i landet.

2.3 Framskrevet befolkning

SSB legger grundige analyser til grunn for sine framskrivinger, og har ulike alternativ basert på beregninger om fruktbarhet, levealder, nettoinnvandring og innenlandsk flyttenivå. For hver av beregningene er det foreslått tre verdier; lav (L), middels (M) eller høy (H). Navnet MMMM angir at mellomnivået er brukt for alle komponentene. Dette anses av SSB som å ha en noe høyere sannsynlighet for å bli realisert enn de andre², og brukes av de fleste kommuner.

Befolkningsmodellene tar høyde for variasjoner mellom kommuner, og sentraliseringstendensen er hensyntatt³.

Grafen viser ulike framskrivingsmodeller og hvilke konsekvenser de har for befolkningstallet i Risør kommune. LLML er SSBs alternativ for lav, MMMM for middels og HHMH for høy nasjonal vekst. Vi har i tillegg inkludert to alternativer basert på en bestillingsrapport fra Telemarksforskning (2011)⁴. Den viser to ulike framskrivinger hvor den historiske befolkningsutviklingen er lagt til grunn, altså 0,02 % vekst. De innebærer i prinsippet ingen befolkningsøkning, men noe endring i befolkningssammensetning.

² Befolkningsframskrivinger 2010-2060, Økonomiske analyser 4/2010, av Helge Brunborg og Inger Texmon

³ For Risør er sentraliseringstendensen vurdert til å være 2,2. Tendensen avhenger av avstand til landsdelssenter og regionalt senter. Risør er for langt unna Kristiansand (60 min), men nærheten til Arendal er positivt. Lillesand har eksempelvis en sentraliseringstendens på 3,2.

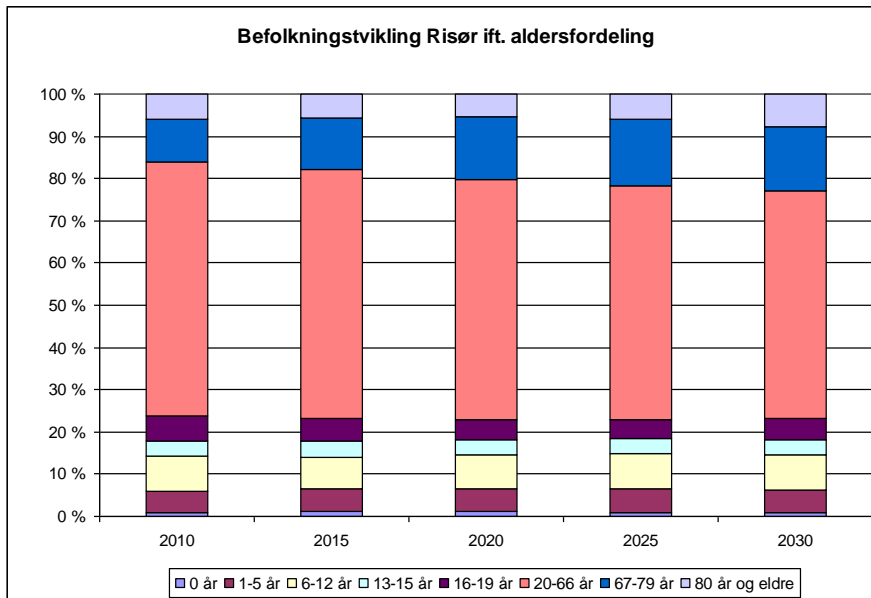
⁴ Risør kommune bestilte i 2011 en Befolkningsframskrivingsrapport fra Telemarksforskning som tok utgangspunkt i befolkningsutviklingen fra 2005 og videreførte denne fram mot 2020, altså en vekst på 0,02 %.

2.3.1 Framskrevet befolkningsprofil

I befolkningsframskrivingene er det innbyggere i gruppene "eldre" og "innvandrere" vil vokse mest i Risør kommune⁵. For kommunen vil det være viktig å tilrettelegge for at disse gruppene blir positive ressurser for lokalsamfunnet som bidrar til ønsket utvikling. Det krever en bevisst strategi og langsiktig planlegging og tilrettelegging.

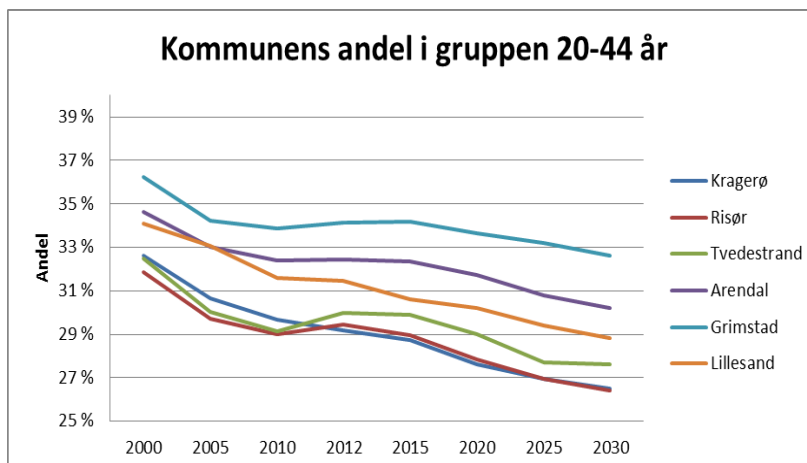
2.3.2 Framskrevet alderssammensetning

Alderssammensetningen i Risør kommune er forventet å endres i løpet av de neste 20 årene⁶. Kommunen vil få stadig høyere andel pensjonister, mens andel yrkesaktive vil reduseres.

Søylene viser aldersfordelingen som forventes av befolkningsframskrivingene. Andel barn og unge er stabil mot 2030, mens andelen i de eldste aldersgruppene øker betraktelig. Andel av befolkningen i arbeidssjor alder (20-66 år), viser en nedgang på ca 10 % fram mot 2030.

Aldersgruppen 20-44 år er en viktig gruppe for en kommune fordi det er befolkningen i reproduttiv alder. Risør har ingen utdannelseinsitusjoner på høyskole- eller universitetsnivå, noe som medfører at mange flytter ut for å gå på skole.

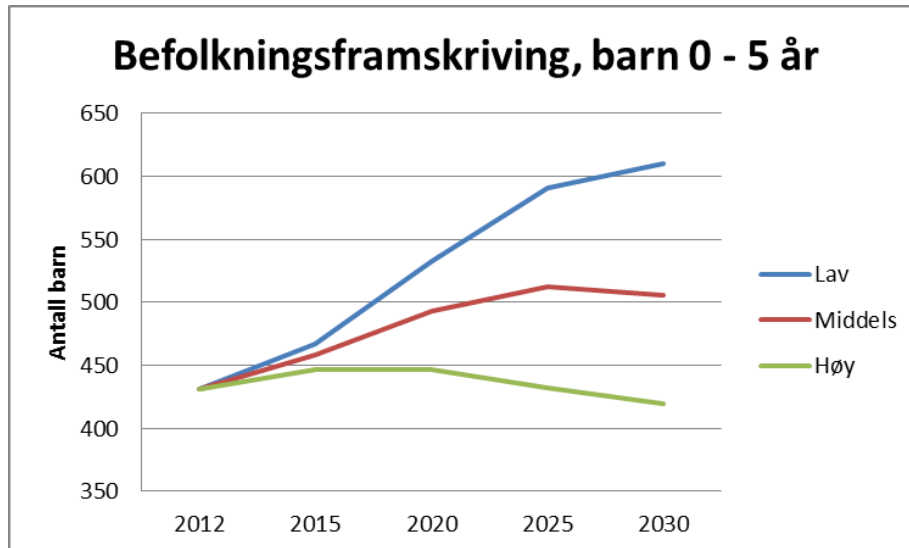

Kurvene synliggjor reduksjonen som kommunene har i aldersgruppen 20-44 år, og trenden er spådd å øke fram mot 2030. Risør kommune har en lavere andel sammenlignet med andre kystkommuner – men lik Kragerø.

⁵ Befolkningsframskrivinger 2010-2060, Økonomiske analyser 4/2010, av Helge Brunborg og Inger Texmon

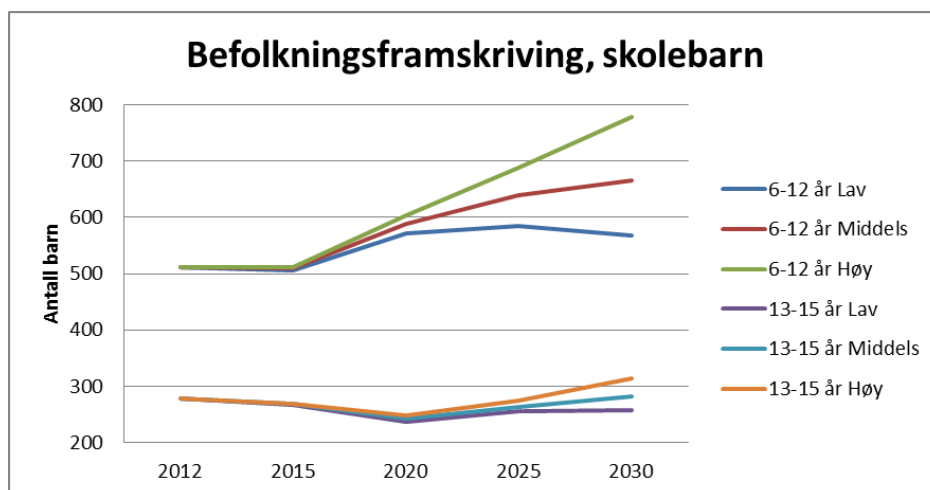
⁶ En tabell over SSBs ulike framskrivingmodeller for de ulike aldersgruppene er lagt i vedlegg 1.

I aldersgruppen **0 - 5 år** viser SSBs framskrivinger store variasjoner. Det innebærer at lav nasjonal vekst (LLML-alternativet) vil gi en reduksjon i antall små barn i Risør kommune. Høy nasjonal vekst vil gi en betydelig økning i antall barn, og vil ha store konsekvenser for dimensjonering av barnehager og skoler.

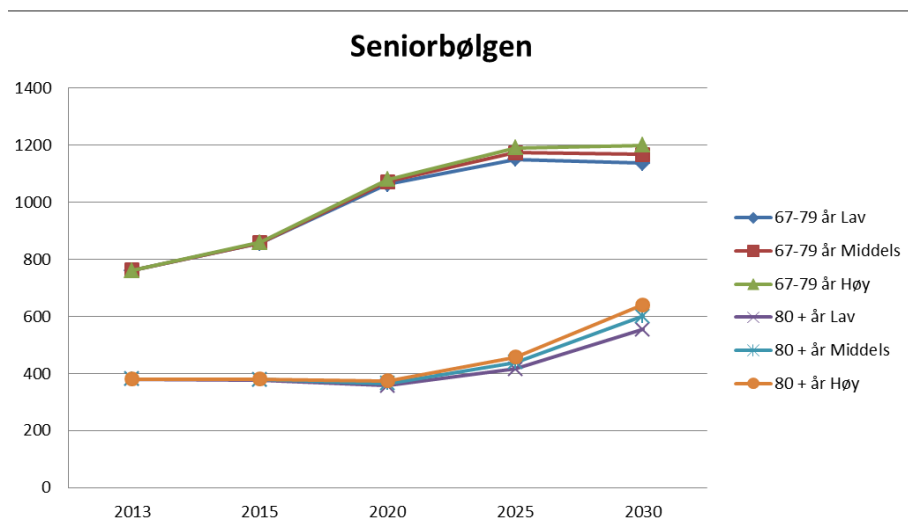
Kurvene viser forholdsvis store variasjoner i framskrivingene etter år 2015. Forskjellen mellom Lav og Høy er ca 200 barn, og usikkerheten når det gjelder framtidig barnehagebehov må sies å være betydelig. (Se kapitlene om dimensjonering av tjenesteproduksjon og arealer.)

I aldersgruppen **6 – 12 år** viser SSBs framskrivning forholdsvis stor variasjon etter år 2020. Det er forventet en svak nedgang fram mot 2015, før det forventes en betydelig vekst. For barn i gruppen **13 -15 år** forventer SSB en svak nedgang mot 2020, før det blir en vekst mot 2030. Det allikevel mindre variasjon i framskrivingsalternativene lav, middels og høy.

Figuren viser utviklingen i etter de tre alternativene lav, middels og høy. For barneskolene innebærer både middels-alternative og høy-alternativet en vekst på mellom 130 – 240 elever.

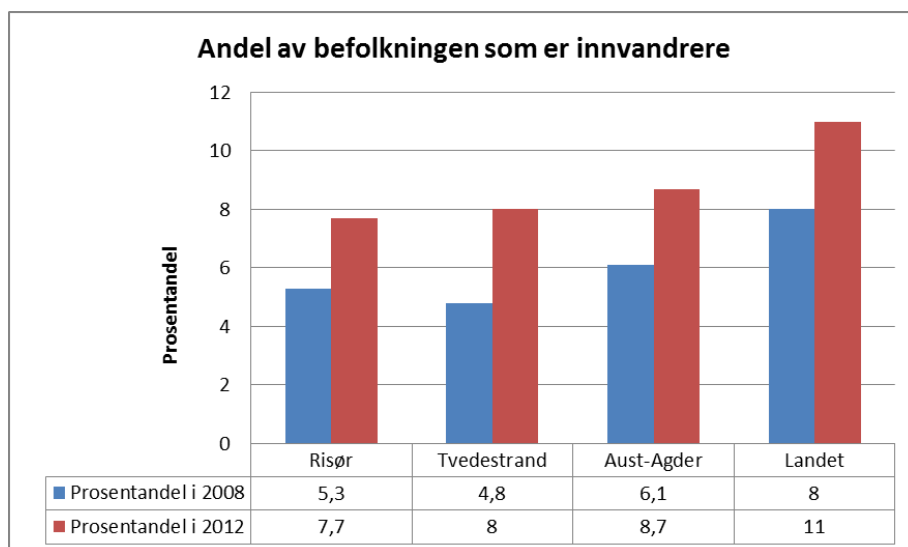
I aldersgruppene **67 – 79 år og 80 +** forventes en vesentlig økning i tiden framover. Økningen sees først i den yngste pensjonistgruppen, men veksten vil naturlig nok komme i gruppen 80 + etter hvert. Det er forholdsvis små variasjoner i framskrivingene i de eldste aldersgruppene. Hovedårsaken er at framskrivingsmodellene (fruktbarhet, levealder, innenlandsk flytting og nettoinnvandring) ikke gir store utslag. Til sammen innebærer framskrivingene omtrent 5 – 700 flere innbyggere i disse gruppene.

Figuren viser at vi er i starten av en stor økning i gruppen 67 – 79 år. Denne økningen sees om ca. 10 år i gruppen 80 +.

2.3.3 Innvandrings betydning for befolkningsutviklingen

På nasjonalt nivå er nettotilveksten gjennom innvandring fire ganger så stor som den naturlige tilveksten (netto fødselsoverskudd). Risør kommune har hatt lavere innvandring enn fylkes- og landsgjennomsnittet⁷ og pr. 1.1.2012 bor det i overkant av 500 innvandrere i Risør (SSB). De fleste er europeiske (ca 330 av 500). De siste fem årene har det imidlertid vært en økende andel fra Asia (ca 100 personer) og Afrika (ca 50 personer).

Søylene viser at innvandrerdelen har økt de siste fem årene. Risør har pr 2012 den laveste innvandrerdelen i utvalget.

Alternativ	Innbyggere totalt	økning
Folketall Risør 1.1.12	6899	
Tenkt folketall Risør 1.1.12 hvis samme innvandrerdelen som Aust-Agder	6980	81
Tenkt folketall Risør 1.1.12 hvis samme innvandrerdelen som hele Norge	7156	257

Tabellen viser beregnet folketall i Risør dersom innvandrerdelen var den samme som gjennomsnittet for Aust-Agder eller Landet.

⁷ Innvandrere kan deles inn i følgende kategorier: Arbeidsinnvandrere, flyktninger, asylsøkere, og personer som har kommet til landet ved familiegjenforening.

2.3.4 Bosetting av flyktninger

År	Vedtatt bosatte flyktninger	Reelt bosatte flyktninger
2008	10	8
2009	20	17
2010	25	26
2011	10	15
2012	17	21
2013	25	

Tabellen viser hvor mange flyktninger Risør kommune har vedtatt bosatt og reelt bosatte flyktninger de senere år.

For 2013 har Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) anmodet kommunen om å bosette 25 flyktninger og bystyret har fattet vedtak i samsvar med dette. Ut fra folketallet er Risør beregnet å bosette 14 flyktninger.

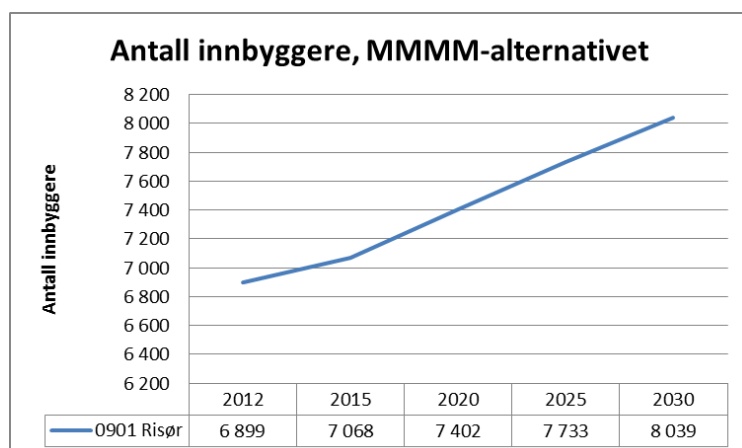
2.4 Dimensjonerende rammer for kommuneplanen

En av de største utfordringene i Risør kommune har vært liten befolkningsvekst. SSBs framskrivinger for Risør kommune har vært treffsikre de senere år, men det er også kommuner hvor framskrivingene i mindre grad har slått inn. Dette skyldes forhold statistiske utregninger ikke kan ta høyde for, som for eksempel store arbeidsplasser som forsvinner, eller aktiv rekruttering av nye innbyggere. Kommunen velger på denne bakgrunn å legge framskrivingene til grunn, men tar inn ulike alternativ i dimensjonering av tjenester og arealplanlegging.

Selv den mest negative befolkningsprognosen spår en betydelig vekst i kommunen. Det er mange faktorer som kan spille inn på hvordan den faktiske befolkningsutviklingen blir. Risør kommune ønsker å være ambisiøse og tilrettelegge for den forventede veksten. Kommunen legger ulike framskrivingsalternativ til grunn for dimensjonering av offentlige tjenester og for dimensjonering av tomter til bolig, barnehager og næring.

2.4.1 Dimensjonering av offentlige tjenester

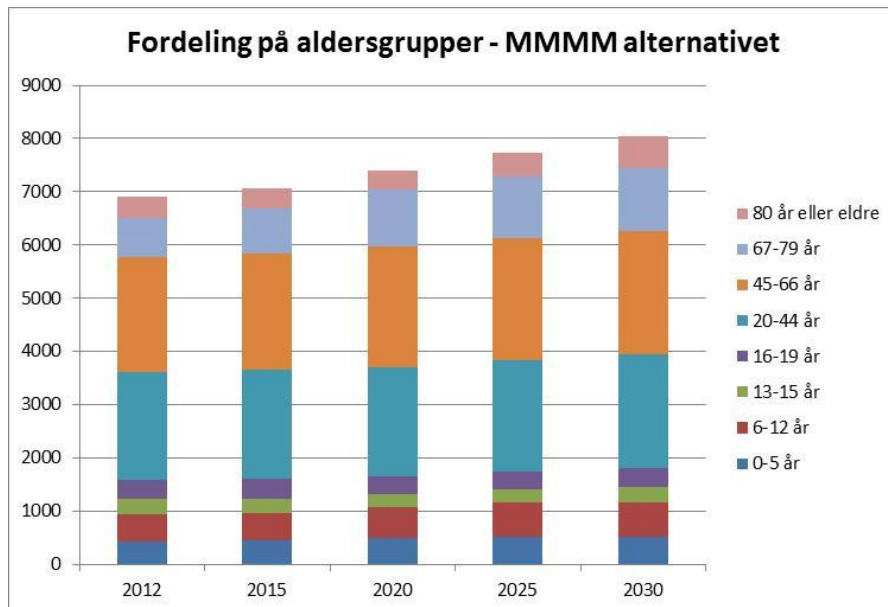
Risør kommune legger MMMM-alternativet⁸ til grunn for dimensjonering av fremtidige, offentlige tjenester. Kommunen ønsker å innrette seg etter det mest sannsynlige alternativet i SSBs befolkningsframskriving.

Som grafen viser, vil Risør i MMMM alternativet vokse fra 6899 innbyggere pr. 1/1-2012 til 8039 innbyggere pr. 1/1-2030.

Utviklingen fordelt på aldersgrupper forventes å bli som vist under.

⁸ Middels-alternativet innebærer middels fruktbarhet, middels levealder, middels innlands flytting og middels innvandring, se ssb.no.

Søylediagrammet viser at andelen i de yngste aldersgruppene forventes å være noenlunde stabile, mens andelen 45 + øker. Gruppene "67 – 79 år" samt "80 år eller eldre" forventes å ha størst økning.

2.4.2 Dimensjonering av areal til bolig, næring og infrastruktur

HMH-alternativet⁹ legges til grunn for dimensjonering av arealbehovet. Dette er en offensiv holdning og legger til rette for større vekst i befolkningen.

2.4.2.1 Boligbehov - husholdningstyper og boligstruktur

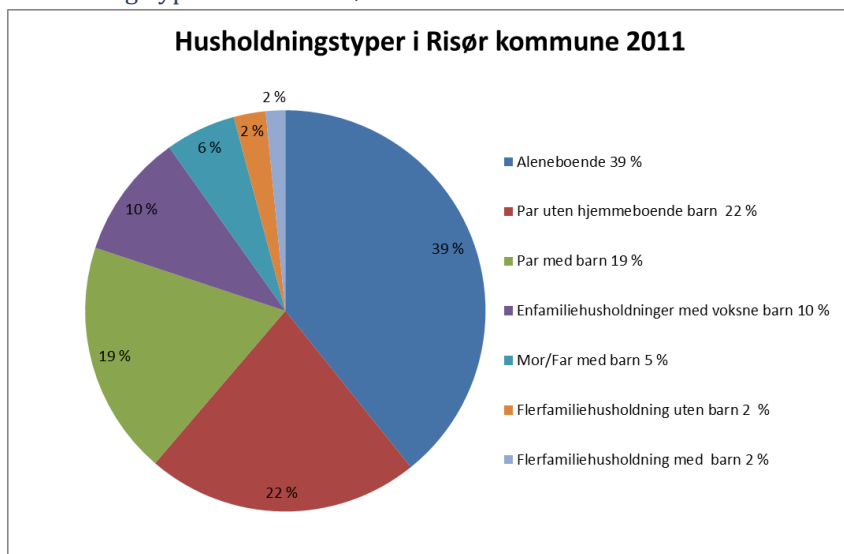
Det framtidige boligbehovet kan framskrives ut fra befolkningsprognosen mot 2030. Hvor stort behovet for nye boliger blir og hvor mye som faktisk bygges, beror imidlertid på mange forhold. Strukturelle forhold er det vanskelig å endre, mens andre faktorer kan påvirkes.

Hva slags boliger etterspørres? Dessverre finnes det få, dekkende undersøkelser om temaet. Boligønske varierer imidlertid i hovedsak etter livsfase og situasjon. Familier etterspør boliger med mer plass enn enslige, og folk i arbeid etterspør sentralitet i forhold til arbeidsplass. Videre vektlegger barnefamilier nærhet til skole og fritidsaktiviteter. Et betydelig høyere antall eldre vil ventelig også påvirke boligbehovet, både i antall og type. Flere vil se etter leiligheter og mindre boenheter som er enklere å vedlikeholde. I tillegg ønsker flere å bo i tettsteder og tettere på andre mennesker, for eksempel i leilighetskompleks. Ensomhet er spådd å bli den nye folkesykdommen, og det kan muligens bli bedre ved å bo tettere. Det gir i tillegg en trygghetsfølelse. Ved å etablere leiligheter i tettsteder og Risør sentrum får en god tilgjengelighet til butikker og servicefunksjoner.

Gjennomsnittlig antall personer pr husholdning har vært synkende i Norge siden første registrering i 1960. Pr i dag er gjennomsnittet for Aust-Agder 2,3 personer, mens landsgjennomsnittet er 2,2 personer. Denne statistikken finnes ikke direkte på kommunenivå, men pr. 2011 er antall registrerte husholdninger i Risør 3109, og folkemengden 6891. Det gir antall personer pr husstand på 2,21, altså tilsvarende landsgjennomsnittet.

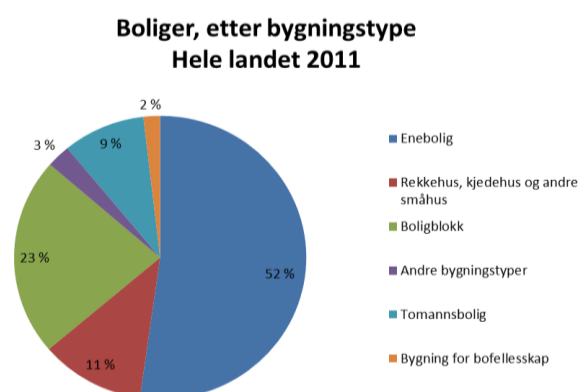
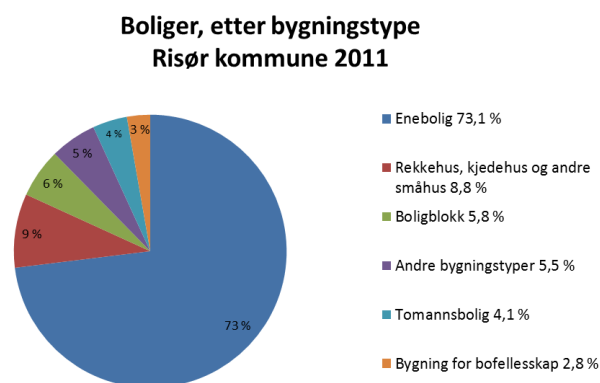
⁹ Høy-alternativet innebærer høy fruktbarhet, høy levealder, middels innenlands flytting og høy innvandring, se ssb.no.

Husholdningstyper – andel i Risør kommune 2011

Husholdningstype-fordelingen i Risør kommune skiller seg ikke noe særlig fra husholdningstypene i hele landet, men det er viktig å legge merke til at aleneboende og par uten hjemmeboende barn utgjør over halvparten av husholdningstypene.

Boligtper - fordelingen i Risør kommune og landet (SSB 2011)

Betegnelsen "andre bygningstyper" er blant annet boliger i garasjer, næringsbygninger og andre bygningstyper som ikke er boligbygninger. Det er stor forskjell på fordeling av bygningstyper i Risør kommune og i landet for øvrig. Blant annet ser man at andelen eneboliger er langt større i Risør kommune enn i landet for øvrig.

Pr. i dag er det ikke et optimalt samsvar mellom husholdningstyper og bygningstyper i Risør kommune. Flere innbyggere i boliger som er godt tilrettelagt for alderdommen kan bety mindre press på kommunalt tilrettelagte boformer for eldre. Det er derfor fornuftig å bidra til økt tilgang på universelt utformede boliger, og som ressurskommune for Universell Utforming har Risør kommune et godt utgangspunkt. Gjennom kommuneplanen må kommunen sikre at det avsettes tilstrekkelig areal til å dekke behovet innen helse- og omsorgssektoren, og at bygningsbehovet lokaliseres hensiktsmessig i forhold til fremtidig service og bosettingsmønster.

2.4.2.2 Sosial boligbygging

Boligsosialt arbeid omfatter alt av kommunens tiltak, virkemidler og tjenester som må til for at vanskeligstilte personer og husstander som har behov for bistand, kan bosette seg i egen bolig og bli boende. Boligsosialt arbeid kan være rettet mot spesifikke målgrupper og mot geografisk avgrensede områder med særlige levekårsutfordringer for å forebygge og utjevne sosial ulikhet i levekår og helse, bedre bomiljø og lokale boforhold. Både kommunen og staten har tjenester, tiltak og økonomiske

ordninger innrettet for å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet. Blant de boligsosiale utfordringene i Risør kommune kan særlig nevnes

- Relativt høy andel innbyggere som bor i leid bolig. Det er få permanente utleieboliger, og majoriteten er leieseksjon i private eneboliger
- Mange eldre bor i lite tilgjengelige boliger (trange gater, trapper, smale dører osv)
- Få tilgjengelige boliger som er tilstrekkelig rimelige til at økonomisk vanskeligstilte og andre førstegangsetablerere kan kjøpe egen bolig, selv med Husbankens finansieringsordninger

2.4.3 Boligområder

De siste årene har det vært stor aktivitet for å utvikle flere boligområder i Risør kommune. Både private og kommunale områder er tilrettelagt, og flere nye områder er under planlegging.

Gjeldene kommuneplan har en strategi om at nye boligområder skal lokaliseres i tilknytning til eksisterende tettsteder, altså en videreutvikling av eksisterende lokalsamfunn. Fremdeles er det ledige arealer for boligbygging i tilknytning til Risør sentrum, Søndeled og Hope/Sandnes. Med videre satsing og utbygging av Brokelandsheia blir Søndeled et stadig mer attraktivt område. Det blir en utfordring å se ressursene i området under ett, på tvers av kommunegrensene. Spredt boligbygging i LNF-områder har kun vært tillatt hvis det er spesielle hensyn, f.eks kårbolig. Det har i tillegg vært en tydelig strategi at det ikke tillates bebyggelse oppført i 100-metersbeltet langs sjøen/vassdrag.

2.4.4 Fritidsbebyggelse

Fra år 2000 har antallet hytter i kommunen økt med 18,4 %, fra 1330 til 1575 fritidsboliger. I samme periode har det vært en prisøkning på 76,1 %. De siste årene har det årlig vært omsatt ca 40 -50 hytter. Gjeldende kommuneplan har ikke åpnet for etablering av fritidsboliger utenom regulerte områder, i 100-metersbeltet langs sjø eller i LNF-områder. I tillegg har det vært en restriktiv holdning til inngjerding, terrasser/platting samt krav om terrengtilpasning.

Det er en utfordring å legge til rette for videre utvikling av besøksnæringene og fradeling av nye hyttetomter og samtidig bevare hensyn til allmennhetens interesse og sikre attraktive områder for etablering av helårsboliger.

2.4.5 Barnehagetomter

Framskrivningene når det gjelder barnetall er forholdsvis usikre. Den høyeste framskrivningen, som skal legges til grunn for behovet for barnehagetomter, viser at barnetallet i kommunen vil øke med ca. 200 mot 2030. Nye barnehager bør etableres i boligområder i vekst eller i tilknytning til arbeidsvei.

2.4.6 Næringsarealer

Risør kommune har etablert næringsarealer på Hestmyr og Østebø ved FV 416 og Moland ved E18. Utfordringen framover vil være å ha et regionalt fokus når det gjelder utvikling av næringsarealer slik at regionen samlet sett har et godt og variert tilbud for næringsutvikling. Det vil være en utfordring å skape en holdning om at næringsetablering i en kommune er positivt også for omkringliggende kommuner.

”Regional plan for senterstruktur og handel” (2012) definerer areal som kan benyttes til handel. Sentrumssonen for Risør omfatter Frydendalsområdet. Det tillates etablert ny handelsvirksomhet på Østebø med bruksareal på inntil 8.000 m². Minste enhetsstørrelse er 1000 m². Det forutsettes at det bygges gang- og sykkelveg til Østebø og at det er et kollektivtilbud som kan betjene

handelsområdet¹⁰. Framover vil det være en utfordring å opprettholde og styrke handel i Risør kommune.

2.4.7 Infrastruktur og kommunikasjon

2.4.7.1 Vei

Standarden på E 18 mot Porsgrunn og Arendal er av de dårligste strekningene mellom Oslo og Kristiansand. Direkte avkjørslar, manglende trafikksikkerhetstiltak og dårlig framkommelighet er hovedutfordringene.

I Vinterkjærområdet har det lenge pågått planarbeid, uten at noe så langt har blitt realisert. Statens vegvesen er i gang med planoppstart på etablering av midtrekkverk og andre trafikksikkerhetstiltak E18 Akland – Songe. Prosjektet inkluderer etablering av toplankryss og kollektivknutepunkt på Vinterkjær.

Fylkesveg 416 fra Vinterkjær til Risør har lav standard og oppleves som en barriere for ferdsel til og fra byen. Veien er smal og svingete og det mangler belysning og tilrettelegging for gående og syklende. Det er en utfordring å få avsatt tilstrekkelige midler til tilfredsstillende standard og drift på det kommunale veinettet. I løpet av handlingsprogramperioden (2012-2015) skal det utarbeides oversikt over totalbehov.

2.4.7.2 Gang- og sykkelveinett

Det er et nasjonalt mål at 80 % av barn og unge skal gå/sykle til skolen. At mange barn kjøres til og fra skolen kan til dels tilskrives at det kun på enkelte steder i Risør og på noen av tettstedene er gang- og sykkelveier, men det er i tillegg viktig med holdningsskapende arbeid, både for barn og voksne. Det mangler mange parseller for å være et helhetlig og trafikksikkert tilbud. I Aust-Agders fylkesvegplan er bygging av gang- og sykkelveg fra Frydendal til Østebø prioritert. Strekingen er tenkt ferdigstilt i 2014/2015.

2.4.7.3 Kollektivtransport

Kollektivandelen i kommunen er lav. Hovedutfordringene med lokal- og regionalrutene er lav frekvens, dårlig dekning og tidsbruk. Bussholdeplassene er i liten grad tilrettelagt med universell utforming. Kun et fåtall av bussene kjører nedennom byen, de fleste har rutebilstasjonen som avgangs- og ankomststed . Det er ikke korresponderende busser mellom Risør og Gjerstad stasjon.

2.4.7.4 Vann og avløp

De aller fleste samfunnsfunksjoner slik som boliger, næringsliv og institusjoner er avhengige av vann og avløp for å fungere. Dette betyr at Risør kommune i sin planlegging av arealbruk må vurdere hvordan utbyggingsområder kan betjenes med vann og avløpstjenester.

Fortetting av utbyggingsområder vil gi økning av tette flater som igjen vil forandre avrenningsmønsteret for overvann. Denne utfordringen vil øke ytterligere ved økte nedbørsmengder som følger av klimaendringer. Økt belastning på det kommunale ledningsnett fører til økt risiko for flomskade. Dette kan reduseres ved å håndtere mest mulig overvann lokalt. Det må også planlegges for åpne flomveier hvor større vannmengder kan bortledes uten fare for skader på bygninger og infrastruktur.

¹⁰ Regional plan som er oversendt Miljøverndepartementet. Endret i tråd med fylkestingets vedtak 23.20.2012 (sak 49/12).

På landsbasis er årlig gjennomsnittlig ledningsfornyelse på 0,45 % for avløpsledninger og 0,66 % for vannledninger. For Risør er disse tallene henholdsvis 0,31 % og 0,22 % for 2012. Det er nødvendig å øke utskiftingstakten til over 1 % for at ikke regningen skal bli overlatt til kommende generasjoner. Risør kommune er i gang med revisjon av sin hovedplan for vann og avløp. Planen vil gi en tilstandsbeskrivelse av Risør kommunes VA-anlegg, samt forslag til tiltak og prioriteringer. Planen skal ferdigstilles i 2013, og skal gjelde fram til 2025.

2.4.7.5 Digital infrastruktur

Det mangler en strategi for utbredelse av bredbånd i Risør kommune. DDD (Det Digitale Distriktsagder) jobber for å sikre et bredbåndstilbud til alle kommunens innbyggere, inkludert tilstrekkelig kapasitet. Koordineringen med utbygging av annen kommunal infrastruktur (for eksempel vann og avløp) kunne vært bedre. Kommunene bør samordne utbyggingen for å unngå "gravekaos", men det er usikkert hvorvidt kommunene selv bør være en aktør i utbyggingen. I dag har ikke kommunen et godt apparat for å eie og drifte en omfattende digital infrastruktur.

Hovedutfordringer innen befolkningsutvikling vil bli å:

- bidra til gunstig befolkningssammensetning og vekst tilsvarende eller større enn landsgjennomsnitt
- dimensjonere tjenester når det er høyere andel eldre i forhold til innbyggere i arbeidsfør alder
- integrere nye innbyggere, spesielt fordi andel innvandrere vil øke
- legge til rette for utvikling av attraktive nærings- og boligarealer

3 Barnehage, skole og oppvekst

Utdanningsløpet og kvalifiseringskjeden som det offentlige har ansvar for er viktige bidragsytere til barns opplevelse av mestring og læring. Kvaliteten kan bidra til å heve hvert enkelt individ sitt potensial. Likevel er foreldrenes bidrag det viktigste for barns oppvekst i Risør - deres støtte, oppmuntring, egen opplevelse av læring og mestring, syn på danning og utdanning. Støtte og veiledning til foreldre er derfor viktig. Ulike familier vil ha ulike behov og forutsetninger, og mangfoldsperspektivet vil være sentralt i videreutvikling av barnehage, skole og andre arenaer for bygging, forebygging, inkludering og sosial utjevning.

3.1 Barnehage

3.1.1 Antall plasser

Det legges opp til dimensjonering av barnehagetilbudet ut fra SSBs befolkningsframskriving MMMM (se kap 1). I henhold til denne vil aldersgruppen 0 – 5 år ha økt med 67 barn i 2020 og 80 barn i 2030 sammenlignet med 2013. I tidligere vedtatte behovsplan la man til grunn en økning på 20 barn frem til 2020, dette skulle gi 318 barn i barnehage. Allerede i januar 2013 er det 316 barn i kommunens barnehager (av totalt 347 barn i aldersgruppen 1-5 år). Utfordringen i dimensjonering av antall barnehageplasser med tanke på bemanning og investeringer i areal er knyttet til usikkerheten om prognosene fra SSB innfris, og hvorvidt foreldre velger å benytte tilbud om barnehage for sine barn.

3.1.2 Kvalitet

Hver enkelt barnehageansatt er viktig for barnas utvikling, relasjon til voksne, opplevelse av mestring og læring. Kompetanse på alle nivå blir derfor avgjørende og barnehagene i Risør må gjennomføre kompetansehevende tiltak kontinuerlig og for alle ansatte.

Forskning viser at foreldrenes, og særlig mors, utdanningsnivå har betydning for barnas videre utvikling av ferdigheter. I Risør er det generelt lavere utdanningsnivå og lavere yrkesdeltakelse blant kvinner enn landsgjennomsnittet. Barnehagen har derfor en særlig viktig rolle i å bidra til utjevning av sosial ulikhet og forberedelse til skole.

Utøvelse av kommunens ansvar for tilsyn med barnehagene krever kompetanse og ressurser, og samarbeid med nabokommunene kan møte utfordringen å føre tilsyn med egne virksomheter. Tidligere gjennomførte tilsyn har vist at det er jevnt over god kvalitet i barnehagene i Risør, og at det ikke er kvalitetsmessige forskjeller på de private og de kommunale barnehagene.

3.2 Grunnskolen

3.2.1 Elevtall

Elevtallet i grunnskolen i Risør har gått ned fra 900 til 773 elever i perioden 2007 – 2012. Elevtallet for perioden 2014 – 2025, basert på dagens kjennskap til barnetall, viser en ytterligere nedgang. En slik utvikling betyr at både Risør barneskole og Risør ungdomsskole går fra dagens tre og fire klasser pr trinn til to klasser pr trinn. Hope oppvekstsenter holder elevtallet stabilt, mens Sønedeled vil få en vekst de nærmeste årene.

År	Risør barneskole	Hope	Sønedeled	Samlet barneskole	Risør ungdomsskole
2013	343	30	108	481	278
2015	314	30	130	474 (509)	235 (267) ¹¹
2018	299	29	128	456	191
2020				(589)	211 (243)
2025				(639)	(263)
2030				(665)	(281)

Tabellen viser en framskrivning basert på dagens elevtall, med SSBs framskrivning MMMM i parentes.

3.2.2 Resultater i grunnskolen

Grunnskolepoengene (standpunkt og eksamensresultat) viser at Risør ligger under landsgjennomsnittet, med unntak av året 09/10.

	07-08	08-09	09-10	10-11	11-12
Risør	39,9	37,6	40,0	37,9	34,9
Aust-Agder	38,5	38,7	39,6	39,3	38,9
Landet	39,7	39,5	39,9	39,9	40,0

Tabellen viser grunnskolepoengene i Risør sammenlignet med fylket og landet.

Systematiske tiltak for å heve elevenes motivasjon og ferdigheter forventes å bedre resultatene og bli synlig i statistikken i årene framover. Resultatene i nasjonale prøver (5. og 8. klassetrinn) kan eksempelvis tyde på at fokus på leseopplæring tidlig i skoleløpet gir bedre resultater.

Nasjonale prøver, resultat 8. trinn

Resultatene har variert over år, med en bedring sammenlignet med landsgjennomsnittet de siste par årene.

¹¹ SSBs framskrivning MMMM for aldersgruppen 13-15 år

	08 - 09	09 - 10	10 - 11	11 - 12	12 - 13
Lesing					
Risør	3,1	2,7	2,6	2,9	3,2
Aust-Agder	3,1	3,0	3,0	3,1	2,9
Landet	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1
Engelsk					
Risør	2,9	2,5	2,8	2,8*	3,0
Aust-Agder	2,9	2,9	2,9	2,9	2,8
Landet	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Regning					
Risør	3,1	2,7	3,0	3,2	3,1
Aust-Agder	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0
Landet	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1

*Bare to klasser gjennomførte prøven på grunn av dataproblem.

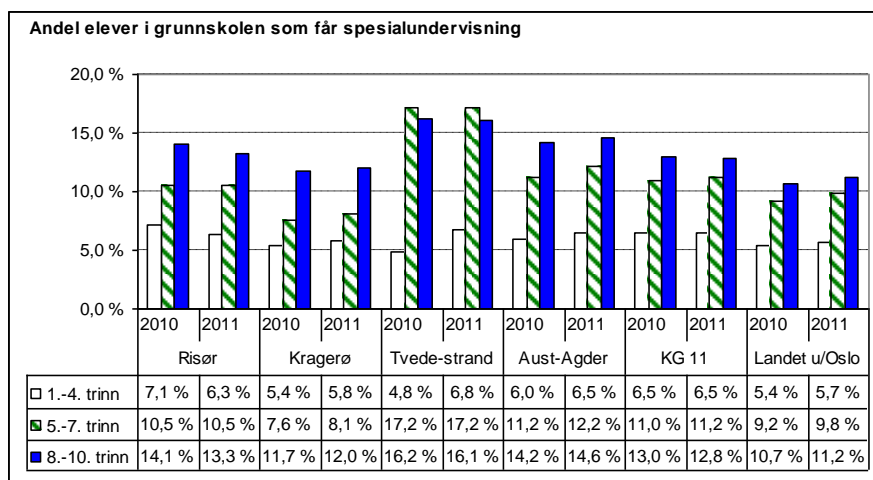
Nasjonale prøver, resultat 5.trinn

På barneskolene i Risør viser resultatene i nasjonale prøver i regning, lesing og engelsk en forbedring i forhold til Aust Agders snitt og landsgjennomsnittet siste to år.

	08-09	09-10	10-11	11-12	12-13
Lesing					
Risør	1,9	1,9	1,8	2,0	2,0
Aust-Agder	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Landet	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Engelsk					
Risør	1,9	1,9	1,9	-	2,2
Aust-Agder	1,9	1,9	1,9	-	1,9
landet	2,0	2,0	2,0	-	2,0
Regning					
Risør	2,0	1,9	1,8	1,9	2,3
Aust-Agder	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0
Landet	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0

3.2.3 Læringsmiljø og individuelle forutsetninger for læring

Skolene har til enhver tid utfordringer med barn med atferdsvansker og/ eller dårlig psykisk helse. Dette gjelder både på barnetrinnet og på ungdomstrinnet. Utfordringen er å legge til rette for godt læringsmiljø for alle elevene, samtidig som elever med behov for spesiell bistand gis dette. Det er også en utfordring å benytte ekstern kompetanse (som spesialisthelsetjenesten) på riktig måte, enten det er inn i skolen eller ovenfor familiene. Risør kommune har iverksatt flere målrettede tiltak gjennom samhandling og bruk av rett kompetanse utenom skolens egne personalressurser. Dette krever fokus på individuelle behov og riktig prioritering av ressurser på tvers av enhetene.

Tabellen viser at i Risør har ungdomsskolen og de yngste elevene hatt en nedgang fra 2010 til 2011, i motsetning til økning i fylket og landet. Andel elever med spesialundervisning på 5. – 7. har vært stabil. Ulikhetene mellom Risør, fylket og landet er dermed redusert.

(ESK lager ny når tallene foreligger, med lengre tidsspenn (f.eks fem år) og oppdaterte tall fra 2012.)

Risør kommune jobber systematisk med tidlig innsats, og det har vært vises ikke i antall enkeltvedtak for 5. -7.trinn. Utfordringen er å satse tidlig, allerede i barnehage, og se på sikt om dette har effekt på antall enkeltvedtak på senere trinn. Risør kommune må sikre kompetanse på riktig tidlig innsats i kvalifiseringskjeden.

Det er utarbeidet rutiner for overgang barnehage – barneskoler, barneskoler – ungdomsskole og ungdomsskole – videregående skole. Rutinene vurderes jevnlig og har forbedringspotensial. Det er en utfordring at det i liten grad er mulig å måle om det er en hensiktsmessig kvalifiseringskjede for den enkelte før de går ut av grunnskolen. Vi har, og må fortsette å ha, fokus på hele kvalifiseringskjeden.

Kommunen har god pedagogtetthet i barneskolene, noe mindre på ungdomstrinnet. Lærerne har god kompetanse, dvs lærerutdanning med tilleggsutdanning i et eller flere undervisningsfagfag. Kommunen legger til rette for kompetanseheving. Det er få ufaglærte som underviser i grunnskolen.

Det er en utfordring for skolene i Risør kommune å ha bygninger og IKT løsninger som tilfredsstillende moderne krav. Skolene trenger en maskinpark og utstyr for å lære elevene grunnleggende ferdigheter innen ikt. Skolene må ha tilgang på nettbasert pedagogisk programvare.

3.2.4 Kompetanseutvikling og rekruttering

Hovedtyngden av det pedagogiske personalet ved skolene i Risør kommune har en alder på 50+ og i årene som kommer vil det være en stor naturlig avgang. Det vil bli en utfordring å rekruttere ny kvalifisert arbeidskraft og videreutvikle kompetansen blant de ansatte.

Felles utviklingsarbeid som alle deltar i, og som går over tid, har stort effekt på kompetansenivået og kvalitet på opplæringen totalt sett. Det er en utfordring å implementere ny kompetanse i skolen, og å utnytte og videreutvikle den enkelte ansattes kompetanse. Kommunen legger til rette for kompetanseheving, blant annet gjennom den statlige satsinga *Kompetanse for kvalitet*, men dette er i svært begrenset omfang. I 2013 er det rom for seks plasser (totalt er det ca 160 årsverk i barnehage, skole og voksenopplæring).

3.2.5 SFO

Skolefritidsordningen er et frivillig tilbud til barn fra 1. – 4. klasse. Barn med spesielle behov har krav på plass til og med 7. klasse.

Kommunen plikter å tilby elever på 1.-4. årstrinn i den offentlige grunnskolen gratis leksehjelp etter opplæringsloven § 13-7a, og dette har i Risør kommune vært lagt til SFO. Risør kommune har inntil nylig i liten grad betraktet SFO som en arena for læring og sosial utjevning, men det har den senere tid vært satset på kvalifisering av assistentene i SFO, og 20 av 22 har nå fagbrev som barne- og ungdomsarbeidere. Kulturskolen skal inn i SFO fra høsten 2013. En utfordring er å tilby blant annet kulturskole og fotball i skolefritidsordningen til alle barn, uavhengig av betalingsevne.

3.3 Oppvekst

Risør har et variert tilbud innen organisert aktivitet i idrett, dans, kunst, teater og musikk. Det er imidlertid utfordringer knyttet til barn og unge som faller utenfor det organiserte tilbudet av ulike årsaker, som familiens økonomi, nettverk og bosted. Ungdommen etterspør også uformelle møteplasser og steder hvor de kan arrangere ulike aktiviteter.

Barnevernet i Risør kommune har store utfordringer. Mengde og kompleksitet i saker er økende, og signaler gitt i utkast til ny barnevernlov viser at det fremover vil bli stilt nye krav til tjenesten.

Ungdomstjenesten har de siste årene dreid sin virksomhet fra å drive oppsøkende arbeid/utekontakt og klubbvirksomhet til å drive konkret og systematisk forebyggende arbeid i form av programmer som Kjærlighet og grenser og ÖPP (Örebro Preventionsprogram), jentegrupper og fokus på samhandling mellom tjenestene. Samordning lokalkriminalforebyggende tiltak (SLT) er en del av dette arbeidet.

3.4 Kvalifisering fra barnehage til arbeid

Gjennom et godt barnehage- og skoletilbud skal barn og ungdom utvikle kompetanse, holdninger, tro på egne ferdigheter og evne til å se muligheter. Realisering av den enkeltes potensial bidrar til å skape verdiøkning i samfunnet.

Næringslivet og arbeidsmarkedet lokalt og regionalt har en utfordring i rekruttering av kompetent arbeidskraft. Utvikling av nye bedrifter og arbeidsplasser forutsetter at det er mennesker som ønsker, har kapasitet og ressurser til å skape nye virksomheter. Som skoleeier har Risør kommune en viktig oppgave knyttet til å inspirere barn og unge til å utvikle sine evner, blant annet gjennom fokus på entreprenørskap og synliggjøring av de lokale og regionale arbeidsmulighetene.

Voksenopplæringen i Risør (VIRK) har, som ellers i landet, de senere år fått flere deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn, flere analfabeter. Disse bruker lengre tid på å tilegne seg grunnleggende samfunnskunnskap, lese- og skriveferdigheter, og på å komme ut i språkpraksis. Fokus på alfabetisering gjennom lærerplanen og fokus på å øke lærernes kompetanse innen dette feltet er satt i gang og er helt nødvendig.

VIRK er ikke bare knyttet til grunnskoleopplæring. Det er også personer som ønsker kvalifisering til arbeid. Det er en utfordring for Risør videregående skole og VIRK å være fleksible nok til å tilby de studieretningene som etterspørres i lokalt og regionalt næringsliv, og få tilstrekkelig mange søkere til å gjennomføre kursene.

Hovedutfordringer innen barnehage, skole og oppvekst vil bli å:

- ha et godt og kostnadseffektivt barnehage- og skoletilbud på alle ferdighetsnivåer
- utvikle samarbeidet mellom barnehage, grunnskole, videregående opplæring/voksenopplæring/høyere utdanning og arbeidsliv
- styrke folkehelseperspektivet på alle arenaer for barn og unge
- tidlig identifisere barn med spesielle behov, styrke mestringsevne og motvirke problemutvikling

4 Arbeidsmarked og næringsutvikling

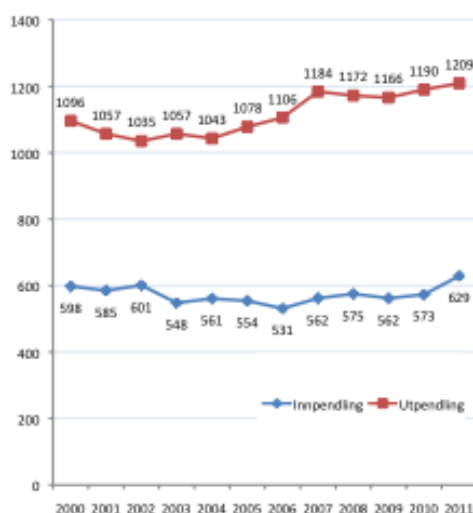
4.1 Nasjonalt, regionalt og lokalt arbeidsmarked

Den nasjonale trenden for utvikling av arbeidsplasser er positiv. Siden år 2000 har landet opplevd en vekst på 12,5% i antall arbeidsplasser. I samme periode har arbeidsplassutviklingen i Risør kommune vært negativ og Risør opplevde en dramatisk nedgang på 174 arbeidsplasser fra 2008-2010. Siden 2008 viser tall fra Telemarksforskning at arbeidsplassene er blitt færre innen industri, landbruk, fiske, handel og overnatting. Dette er vedvarende arbeidsplassutfordringer for Risør kommune.

Å bidra til et velfungerende og attraktivt regionalt arbeidsmarked vil være avgjørende for Risør kommune i årene som kommer. Østregionen (Risør, Tvedestrand, Gjerstad, Vegårshei og Åmli) er en relativt godt integrert region med hensyn til arbeidsmarkedet, hvor mennesker bor i en kommune og jobber i en annen. Utfordringen er at ingen av Risørs nærmeste naboer representerer kommuner med stor vekst i arbeidsmarkedet. Risør kommune er derfor avhengig av en større geografisk region når det gjelder å dra nytten av et mer variert arbeidsmarked.

Tall fra Telemarksforskning viser at Arendal er Risørs viktigste kommune når det gjelder å tilby regionale arbeidsplasser, og av de 1209 innbyggere fra Risør kommune som arbeidet i andre kommuner, var 334 sysselsatt i Arendal i 2011. 620 mennesker pendler inn, de bor i andre kommuner og arbeider i Risør.

Inn- og utpendling, antall personer

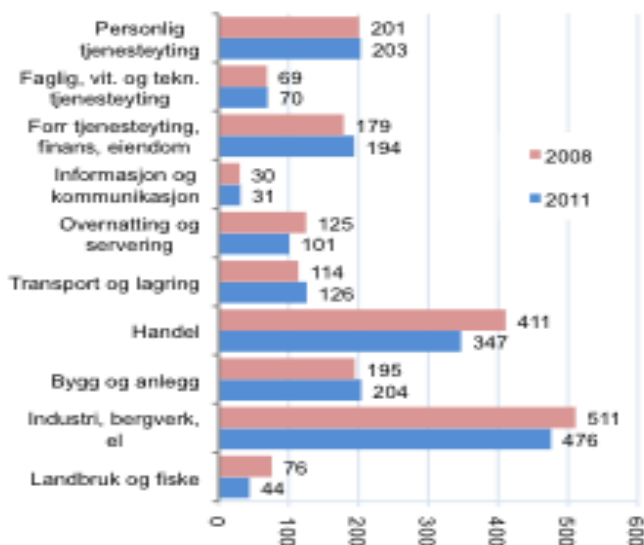
Grafene viser at både inn- og utpendling har økt noe de senere årene. Det viser en styrking av den regionale bo- og arbeidsmarkedsregionen hvor folk bor i en kommune og jobber i en annen.

Det er en konstant utfordring å opprettholde pendlingsvillighet og en positiv holdning blant Risørs innbyggere til å ta seg arbeid i nabokommuner, samtidig som det må arbeides med effektiv kommunikasjon mellom kommunene. Økt pendling og transportbehov medfører økt belastning på miljøet, og det er en utfordring å videreutvikle bo- og arbeidsregionen på en klimavennlig måte.

4.1.1 Næringsstruktur

Næringslivet i Risør er variert og står dermed ovenfor ulike utfordringer. Mekanisk industri representerer Risørs største næring og hadde nærmere 500 ansatte ved utgangen av 2011. I likhet med resten av Agder og Norge, preges bedriftene i Risør kommune av den todelte økonomien som vokser fram i næringslivet. Bedrifter som driver sin virksomhet knyttet til olje og offshore har gode vekstvilkår og opplever god etterspørsel etter varer og kompetanse, mens den resterende mekaniske industrien opplever store utfordringer ved å produsere i Norge. For å overleve er bedriftene tvunget til å omstille sin produksjon, ved stadige effektiviseringstiltak og nedbemanning eller flytting av produksjon til land med lavere lønnsnivå.

Handelsnæringen sysselsetter over 400 ansatte og bygg og anlegg sysselsetter omtrent 200 personer. Bedrifter relatert til personlig tjenesteyting sysselsetter også ca 200.

Søylene viser arbeidsplassutviklingen i Risør fra 2008 -2011. Det har vært en nedgang i industri, handel, overnatting og landbruk/fiske.

4.2 Nasjonale trender og lokale utfordringer

4.2.1 Basisnæringene

Basisnæringene, som naturbasert virksomhet, industri og teknologiske tjenester, krymper og omfatter stadig mindre andel av sysselsettingen. Selv om teknologiske tjenester øker svært raskt opplever industri og annen primærnæringen synkende sysselsetting som gjør at det totale bildet

viser nedgang¹². Det er ulike årsaker til dette, men konsekvensen er færre arbeidsplasser i eksisterende industribedrifter i Risør kommune.¹³

Når statistikken viser en tilbakegang i antall sysselsatte for kategorien jordbruk/fiske, er det naturlig å trekke frem utfordringen som kystfiskerinæringene står ovenfor. Det er generelt svært lav rekruttering til yrket, og når Risør opplever år med is og dårlig rekefiske, er dette faktorer som innvirker negativt på rekrutteringen. Mange av Risørs fiskere nærmer seg pensjonsalder og det vil være en utfordring å opprettholde dagens sysselsetting. Jordbruksnæringene opplever også nedgang. Effektivisering og samdrift og utleie av jordbruksarealene er de viktigste årsakene. Generelt er det en utfordring å motivere for kvalifisering til arbeid innen basisnæringene, jfr. kap 3 om kvalifiseringskjeden.

4.2.2 Besøksnæringene

Nasjonalt øker besøksnæringene, men er relativt sett ingen stor næring i Risør med hensyn til sysselsetting¹⁴. Overnattingsnæringene opplever noe av den samme utviklingen som industrien, at tjenesten blir levert med stadig færre ansatte som et resultat av effektivisering. På landsbasis øker antall arbeidsplasser innen handel og servering i takt med resten av økonomien, og aktivitetsnæringene har sterk vekst. Igjen er det avvik mellom den nasjonale og lokale utviklingen. Når handelen øker i takt med økonomien nasjonalt, skjer det motsatte i Risør. I forhold til folketall opplever Risør en handelslekkasje som representerer 80 arbeidsplasser. Samtidig benyttes servering og aktivitetstilbud mer enn det folketallet skulle tilsi (Telemarksforskning). Også i fremtiden, med økt grad av mobilitet blant de som handler, et økende regionalt arbeidsmarked og større tilbøyelighet til netthandel, vil det være en utfordring å legge til rette for økt handel i Risør kommune.

4.2.3 Bostedsnæringene

Med sterk befolkningsvekst på landsbasis er det naturlig at det er bostedsnæringene som øker mest. Bostedsnæringer kan være kommunale tjenester som barnehager, primærhelsetjenester og grunnskoler - med andre ord alle tjenester som er direkte rettet mot stedets egne innbyggere. Noen av disse tjenestene er oppgaver som skal ivaretas av det offentlige men også på dette området vil privat tjenesteyting være et område for næringsutvikling i fremtiden (Suksessrike Distriktskommuner 2012). Dette er det stort fokus på innen for eksempel helse- og omsorgstjenester og i barnehagesektoren.

I dag er Risør kommune den største arbeidsgiveren i Risør. Opprettholdelse av dagens bemanningnivå forutsetter imidlertid befolkningsvekst, da rammeoverføringene fra staten er forbundet med folketall og befolknings sammensetting.

4.2.4 Fremtidens næringsutvikling

Mange av trendene som er skissert ovenfor, og som er relatert til dagens situasjon, er trender som vil vedvare og som i stor grad påvirkes av internasjonale utviklingstrender.

¹² Telemarksforskning, 2013.

¹³ En nedgang i antall sysselsatte i industrien er ikke ensbetydende med en generell dårlig utvikling av tradisjonell industri. Dette er en næring i sterk internasjonal konkurranse som til enhver tid vil etterstrebe effektiv produksjon. Den kritiske utgiften er knyttet til arbeidskraft og industribedrifter i god utvikling leverer stadig bedre produkter med færre ansatte. Denne trenden vil vedvare.

¹⁴ Besøksnæringer er her definert som overnattingsnæringer, handel, servering og aktivitetsnæringer som kultur, idrett og underholdning.

Risør kommunes utfordringer framover blir å legge til rette for nyetableringer, bidra til videreutvikling av eksisterende næringsliv og ikke minst, legge til rette for knoppskyting fra eksisterende kompetansemiljøer. Utfordringen vil være å ta utgangspunkt i områder hvor Risør allerede har kompetanse, for å tiltrekke seg ny kompetanse og bidra til nyskaping.

I kapittel 3 er kvalifiseringskjeden omtalt. Her fokuseres det på at barnehage og grunnskole skal danne et godt grunnlag for høyere utdanning og/eller arbeid. Det er en utfordring å få til et tettere samarbeid mellom skole og næringsliv slik at barn og unge i Risør kommune får en utdanning som møter framtidens behov.

Hovedutfordringer innen arbeidsmarked og næringsutvikling vil bli å:

- utvikle og fremme det lokale og regionale arbeidsmarkedet, spesielt innen kompetansearbeidsplasser
- oppmuntre til bedriftsetableringer og investeringer i større målestokk og til at lokale entreprenører ønsker å videreutvikle sin virksomhet
- oppnå en infrastruktur som reduserer avstandene i det regionale bo- og arbeidsmarkedet
- utvikle og styrke samarbeidet mellom skole/utdanningsinstitusjoner og næringsliv om kompetanseutvikling og rekruttering

5 Folkehelse og levekår

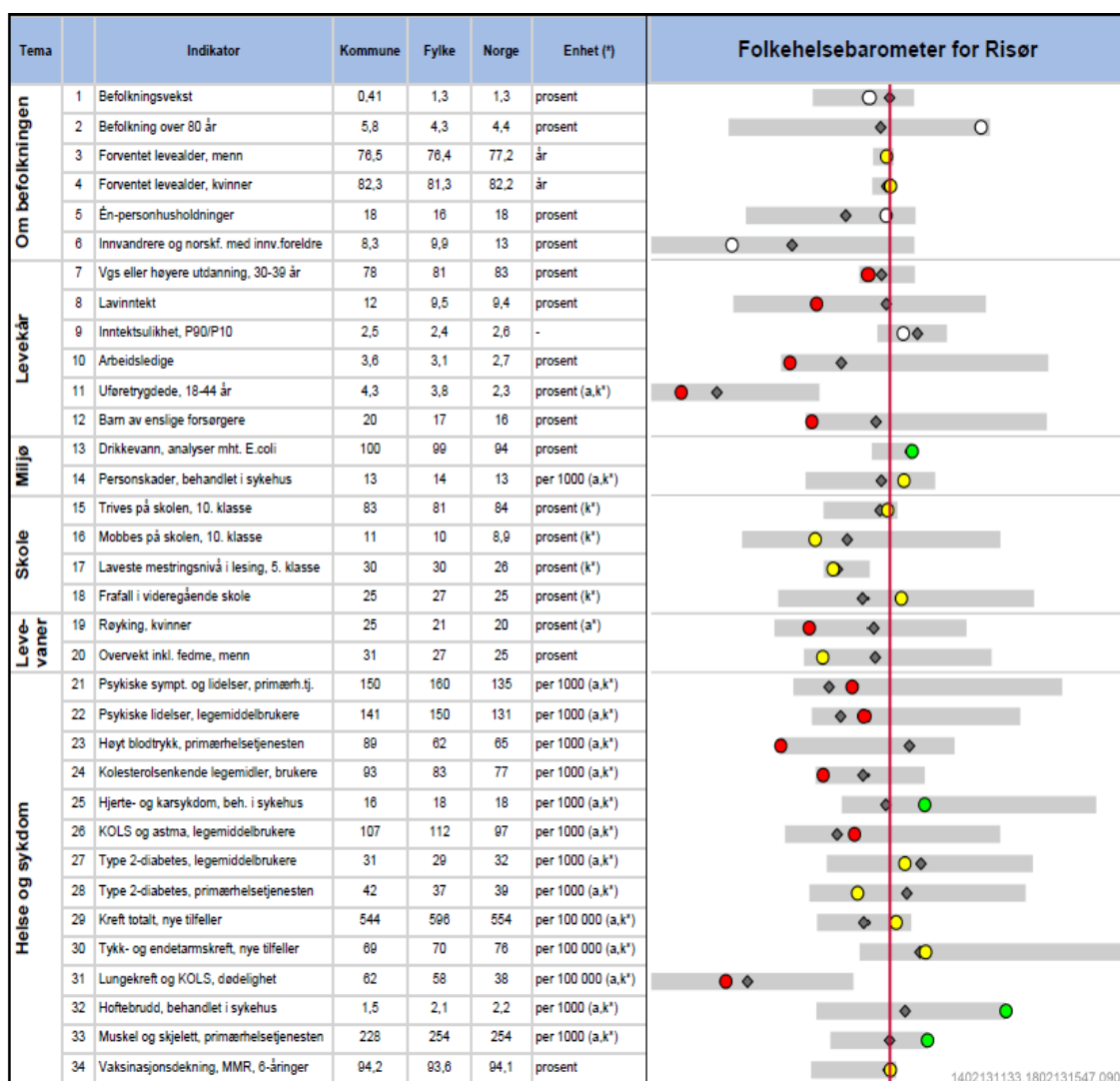
Folkehelseloven pålegger kommunen å identifisere sine folkehelseutfordringer (§ 5) og fastsette mål og strategier for folkehelsearbeidet i kommuneplanen (§ 6 annet ledd)¹⁵. Folkehelseprofilen for Risør kommune viser at det er særlige utfordringer knyttet til levekår, levevaner, samt helse og sykdom.

Utfordringer i forhold til befolknings sammensetning er omtalt i kapittel 2, skole i kapittel 3 og miljø i kapittel 8, og inngår i det totale spekteret av faktorer av betydning for folkehelsen. Det er en utfordring å ta inn over seg betydningen av at folkehelseperspektivet skal tas med i all planlegging og tjenesteutøvelse, og ikke er et ansvar kun innenfor helsesektoren.

Figuren nedenfor viser folkehelsebarometeret for Risør kommune for 2013, hvor noen nøkkeltall i kommunen sammenlignes med fylkes- og landstall¹⁶. Det tas hensyn til at alders- og kjønns sammensetningen i Risør kommune er noe forskjellig fra resten av landet.

¹⁵ «Folkehelse» er befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning. «Folkehelsearbeid» er samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer helse og trivsel.

¹⁶ www.fhi.no/folkehelseprofiler

- Grønn verdi betyr at vi med høy grad av sikkerhet kan si at kommunen ligger bedre an enn landet som helhet
- Rød verdi betyr at vi med høy grad av sikkerhet kan si at kommunen ligger dårligere an enn landet som helhet
- Gul verdi forteller at vi ikke med sikkerhet kan si om kommunen ligger dårligere eller bedre an enn landet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- | Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket

5.1 Levekår

De aller fleste har det godt i Norge, men på en rekke levekårsindikatorer¹⁷ scorer Agder og Risør lavt. Personer utenfor arbeidsmarkedet opplever å ha svakere helse, lavere livskvalitet og flere opplever ensomhet. De har i langt større grad enn andre vært utsatt for mobbing, omsorgssvikt og seksuelle overgrep. Andelen som oppgir å ha angst eller depresjoner er høy blant de unge i Agder¹⁸.

Kommunen har ikke ansvar for den enkeltes helse og levekår, det har individet selv. Men kommunen skal utvikle omgivelser og tjenester som direkte eller indirekte fremmer helse og trivsel. Kommunen skal bidra til å styrke verdier som gir det enkelte individ og grupper muligheter for ansvar, delaktighet, solidaritet, mestring og kontroll over eget liv og situasjon. Mulighetene skal være like,

¹⁷ Begrepet «levetår» dreier seg om *individets tilgang til ressurser, slik som fysiske og psykiske ressurser, kunnskaper, sosiale relasjoner, sysselsetting, økonomi, boforhold o.l.* Det omfatter individets muligheter til å oppnå en gitt levestandard og adgang til ulike arenaer som jobb, skole og utdanning.

¹⁸ Regional monitor

uavhengig av kjønn, etnisitet, funksjonsnivå og økonomi. Her har Risør kommune særlige utfordringer, blant annet illustrert ved indikatorene 7 - 12 i folkehelsebarometeret.

Deltakelse i arbeidslivet er blant de viktigste faktorene i mestring og egenopplevd helse. Langvarig sykefravær er en risikofaktor for å falle ut av arbeidslivet for godt og andelen uføretrygdede er høyere i Risør enn fylkes- og landsgjennomsnitt. Personer som av ulike årsaker ikke får innpass i det ordinære arbeidsmarked har behov for tilbud om tilrettelagt arbeid eller annen aktivitet.

Dårlige levekår er en belastning for den enkelte, men også for samfunnet, særlig ved misbruk av rusmidler og voldelig atferd. Tilbudet til personer med rusmiddelproblematikk er begrenset, og krever bidrag fra flere instanser, inkludert institusjoner utenfor kommunen. Volden som utøves offentlig er mest synlig, men vold i nære relasjoner er langt mer utbredt. De fleste ofrene er kvinner og barn, men også eldre og menn blir utsatt for vold i hjemmet. Voldsepisoder knyttes ofte til rus, til annen kriminalitet, til ubalanse i vanskelige livssituasjoner, til dårlig psykisk helse, til vanskelige familieforhold, til æresbegrepet og hevn. Det offentlige har ansvar for observasjon, intervensjon, forebygging, akutttiltak, samordning og ettervern. Det er en utfordring å fange opp signaler på vold og overgrep og iverksette riktig tiltak til riktig tid.

Fokus på særlig barn og unge som faller utenfor sosiale arenaer og familiefokus blant tjenesteutøvere vil bli særlig viktig for å forebygge negativ utvikling og bedre levekårene i befolkningen på sikt.

5.2 Levevaner

Det er forventet at funksjonssvikt og dødsfall inntreffer på et stadig senere tidspunkt i livet. Samtidig er forekomsten av livsstilsrelaterte sykdommer i sterk vekst, og uten økt innsats i de tidlige fasene av sykdomsforløpet, vil den sterke veksten i kostnader knyttet til kroniske lidelser og komplikasjoner fortsette. Det er viktig at kommunens tjenester stimulerer den enkelte til å foreta valg som fremmer helse, mestring og livskvalitet. Høyere forekomst av røyking og fedme enn både fylkes- og landsgjennomsnitt er utfordringer å ta tak i i kommunens strategier for folkehelsearbeid.

5.3 Helse og sykdom

Når den private velstanden øker og majoriteten av befolkningen har nådd et visst forbruksnivå, øker forventningene til det offentlige med tanke på kvalitet på tjenestene, valgfrihet og mer individuelt tilpassede tjenester.¹⁹

5.3.1 Kvalitet og ressursbruk

Antallet kronisk syke, med til dels langvarige og sammensatte sykdomsbilder, er økende. Det er stadig flere brukere under 67 år, hovedsakelig grunnet vekst i livsstilssykdommer, også omtalt i forrige punkt. I tillegg setter en aldrende befolkning sosial- og helsevesenet under press de kommende årene. Totalt sett blir det en stor utfordring å opprettholde kvalitet i tjenestetilbudet uten en betydelig opptrapping av kommunenes ressursbruk til pleie- og omsorgstjenester²⁰. Lærings- og mestringsperspektivet (LMS) i forhold til å leve som kroniker vil være et nøkkelområde. Det vil kreve økt involvering både fra bruker og pårørende, og en ser allerede at brukerne har mye kunnskap om egen sykdom. Omdreiningen mot økt forebygging, innovasjon og kreativitet vil være viktig for å redusere omfanget og løse pleie- og omsorgsoppgavene på nye måter. Fastlegenes funksjon er viktig og god samhandling med sykehus og andre kompetanseinstitusjoner utenfor kommunen blir

¹⁹ Scenarier for kommunesektoren 2012-37

²⁰ Risørs score på Kvalitetsbarometeret for pleie- og omsorgssektoren finnes i vedlegg 2.

avgjørende. Regionalt samarbeid, rekruttering av kvalifisert arbeidskraft og videreutvikling av de ansattes kompetanse likeså.

Samhandlingsreformen legger opp til at 30 prosent av tjenestene som i dag utføres av spesialisthelsetjenesten skal overføres til kommunene. Overføring av ressurser til kommunene gjennom Samhandlingsreformen har så langt i liten grad tatt høyde for dreiningen av fokus fra reparasjon til forebygging og rehabilitering. Det er en utfordring å sette av ressurser til dette, mens det samtidig er knappe ressurser til pleie og omsorg.

Tilstrekkelig antall plasser og medisinsk kompetanse for tidsbegrenset opphold i sykehjem er nødvendig når mer ansvar overføres fra sykehus til kommunehelsetjenesten. Mange av kommunene i vår landsdel er for små til å kunne tilby spesialiserte oppgaver, både på grunn av krav til dyrt medisinsk utstyr og behov for spesialisert kompetanse. Det er en utfordring å finne lokale og interkommunale løsninger for å møte de nye oppgavene.

Mennesker med utviklingshemming får med økende alder tjenestebehov tilsvarende andre brukere av somatiske helse- og omsorgstjenester. Det er en utfordring å finne den rette balansen mellom hvilke behov som skal dekkes av spesielt tilrettelagte tiltak og hvilke behov som skal dekkes av den ordinære omsorgen. Den enkelte brukers rettigheter står sterkt og kan i enkelte tilfeller styre kommunens ressursutnyttelse. Det er generelt en utfordring å vurdere ressursbruk ovenfor enkeltbrukere – deriblant eldre personer med utviklingshemming – i forhold til ressurser totalt sett.

5.3.2 Velferdsteknologi

Kommunen må ta i bruk ny teknologi der det gir kvalitetsheving og bedre ressursutnyttelse. Utviklingen innenfor IKT gir nye muligheter for hvordan kommunen kan møte brukere og pårørende i tjenesten, både i forhold til omsorg, trygghet og rehabilitering. Risør kommune må ha fokus på omlegging i rutiner og arbeidsmetoder for å oppnå bedre ressursutnyttelse og kvalitet i tjenestene gjennom investering i teknologi. Økt bruk av velferdsteknologi sees som et viktig virkemiddel, men uten en samtidig satsing på tjenesteinnovasjon, vil trolig en satsing på velferdsteknologi ikke lykkes. Det er en utfordring for kommunen å samarbeide med aktører innen velferdsteknologi på en måte som fremmer innovasjon, økt effektivitet og kvalitet med de ressurser kommunen har til rådighet.

5.3.3 Psykisk helse

Antall institusjonsplasser i spesialisthelsetjenesten er de senere år kraftig redusert, og en større del av ansvaret for brukere med omfattende lidelser er overført til kommunen. Kommunen har styrket bemanningen og bygget boliger til mennesker med psykiske lidelser. Det er relativt mange personer med psykiske lidelser i Risør, og gruppen yngre brukere med psykiske lidelser i kombinasjon med rusproblematikk er i sterkest vekst. Aktive rusmisbrukere har ofte massive helseproblemer og tilleggslidelser i form av angst, depresjon eller tyngre psykiske lidelser, og har ofte vanskelig for å benytte det ordinære tjenesteapparatet. Tjenester innen psykisk helse vil også i tiden fremover kreve økt tilføring av ressurser.

Hovedutfordringer innen folkehelse og levekår vil bli å:

- engasjere hele kommunen i folkehelsearbeid og forebygging, med spesielt fokus på barn og unges levekår
- opprettholde kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene med økt antall og mer krevende brukere
- snu negativ utvikling i livsstilssykdommer (fedme, lungesykdommer med mer) og styrke faktorer som fremmer god helse
- effektivisere tjenestene gjennom velferdsteknologi, nye rutiner og samarbeidsmønstre

6 Kultur. Mangfold, skaperkraft og identitet

Kunst og kultur har lenge vært satsingsområder i Risør kommune. I kulturpolitisk handlingsplan (2006 – 2010) heter det at Risør kommune ønsker å ha en aktiv kunst- og kulturpolitikk. Kommunens praksis skal gjenspeile en helhetlig tenkning hvor kunst og kultur står sentralt og har sin egenverdi, men samtidig er åpen for nye tanker og annerledes samarbeidsformer. Formidling og bevisstgjøring av Risør særegne kulturarv, representert gjennom bygningsmiljøet og sjøfart- og håndverkstradisjonen skal gi identitet og fungere som brobygger til moderne kunst- og kulturuttrykk.

6.1 Den lokale kulturpolitikken

“Kultur bygges over tid og krever langsiktig planlegging. Langsiktig planlegging forutsetter kunnskap om helhet og sammenhenger”²¹. På ethvert sted, lite eller stort, kan stedskvalitetene brukes til å bygge opp gode kulturtilbud for innbyggerne. Den daglige kulturen, som er en del av stedets identitet og infrastruktur, er grunnlaget for et godt liv hvor befolkningens interesser får gode vekstvilkår. Nye innbyggere med en annen kulturell bakgrunn, en aldrende befolkning og mange enslige, gjør at vi må tenke nytt når vi planlegger og organiserer innholdet i våre felles “rom”/på offentlige plasser.

Kulturlivet, med gode møteplasser i offentlige rom som eksempelvis biblioteket og Kunstparken, kan brukes aktivt til å forebygge ensomhet og inkludere minoritetsgrupper. Lav terskel for deltakelse, med kvalitativt gode tilbud til brukere med et mangfold av interesser, setter krav til vår rolle som tilrettelegger og evne til å skape rom hvor alle kan finne sin plass. En god kulturpolitikk legger grunnlag for at amatører og profesjonelle kan utnytte hverandres kunnskap og ståsted, gir positive ringvirkninger i samfunnet og inspirerer til frivillig innsats og deltakelse.

6.2 Den profesjonelle kunst- og kultursatsingen

Risør kommune har siden midt på 70-tallet ført en aktiv kunstpolitikk med mål om å skape et godt miljø for profesjonelle kunstnere. Profesjonelle kunstnere er mer enn mange andre yrkesgrupper tiltrukket og avhengig av miljøer rundt utdanningsinstitusjonene i de store byene. De ønsker aktivitet og et dynamisk miljø med mulighet til utstillingssteder hvor de blir sett og kan bygge en kunstnerisk karriere. Dette er det ikke lett å få til på mindre steder. Samtidig er kunstnerne en lavlønnsgruppe hvor steder med gode og rimelige verksteder kan foretrekkes. Risør Kunstpark har 14 atelier for profesjonelle kunstnere og et av landsdelens beste utstillingslokaler. Kommunen kan også tilby kunstnere stipender, et av dem på størrelse med statens arbeidsstipend. Å bevise at kunst har betydning i en samfunnsutvikling når lovpålagte oppgaver må prioriteres, er ikke lett. Posisjonen som

²¹ Sitatet er hentet fra Kulturloven, Lov om offentlige styresmaktens ansvar for kulturaktiviteter.

en kunst- og kulturby må stadig fylles med et kvalitativt godt innhold, og det er avgjørende for utviklingen at Kunstparkens atelierer fylles opp av yngre kunstnere.

Kunstnerisk aktivitet legger et godt grunnlag for rekruttering av kompetanse til Kulturskolen, Den Kulturelle Skolesekken, Spaserstokken osv. I tillegg er kompetansen avgjørende når kulturtilbud skal skapes for barn og unge på frivillig basis. Å se viktigheten av kreative miljøer når steder skal markedsføres, er undervurdert. I tillegg til å fremme kunstens egenverdi, må vi også se viktigheten av det forbyggende folkehelseperspektivet gjennom mestring og deltakelse.

En utfordring er å få til en bevisst satsing på ung kunst gjennom rimelige og gode verksteder med stipend. Risør kommune må legge forholdene til rette slik at flere kunstnere kan komme samtidig og skape et større miljø. De kreative ressursene kan utnyttes bedre i samfunnsbyggingen, blant annet for å inspirere og tilrettelegge for kunstprosjekter som kan fornye Risør.

6.3 Festivaler og opplevelser

Risør har mange store festivaler med svært lang fartstid. En fellesnevner er at de har oppstått ut ifra lokale verdier og interesser, og de ivaretar byens kvaliteter og særegenheter på en god måte. Flere av dem har et nasjonalt og internasjonalt publikum og nedslagsfelt.

Det er en utfordring å gjennomføre store arrangementer i en by på størrelse med Risør og hvor mesteparten av aktiviteten er lagt til sommersesongen. Kommunen har en stor oppgave som tilrettelegger og må planlegge langsiktig. Den historiske Trehusbyen er en flott scene for store arrangementer, men er sårbar når det gjelder fasiliteter som overnattingstilbud og parkering.

Våre festivaler er viktige for kommunens attraksjonskraft og omdømme. Kulturopplevelser av denne typen til innbyggere og besøkende er høyt prioritert, og store deler av kulturbudsjettet er knyttet opp til festivalene. Det er lite rom i budsjettet for å gi nye ideer støtte uten å redusere støtten til de eksisterende. Dette legger en demper på folks initiativ til å skape noe nytt.

6.4 Mangfold. Det frivillige kulturarbeidet

Kulturloven fastslår det offentliges ansvar for å legge til rette for og synliggjøre et bredt kulturtilbud slik at alle gis anledning til å delta i et mangfold av aktiviteter. En aldrende befolkning og flere mennesker som føler seg ensomme øker behovet for å bruke engasjerte frivillige mer aktivt i bygging av sosiale nettverk. Samtidig er det å få anledning til å yte frivillig innsats viktig, det gir tilgang til fellesskap og bidrar til opplevelse av mestring og å gjøre nytte for seg.

Det er i dag mellom 120-130 frivillige lag og foreninger i kommunen. De er på mange områder et viktig supplement til kommunens hjelpeapparat, men skal ikke erstatte det kommunale tilbudet. De frivillige lag og foreninger er også vår viktigste ressurs i å skape kulturaktiviteter for alle. Her ligger nøkkelen til et godt folkehelsearbeid; inkludering, medvirkning, synliggjøring og mestring. Risør kommunes evne til tilrettelegging for og koordinering av frivillig virksomhet, eksempelvis gjennom Frivilligsentralen, blir avgjørende i tiden fremover.

Hovedutfordringer innen kultur og mangfold vil bli å:

- opprettholde kvaliteten i kultursatsingen og utvikle attraktive møteplasser
- sikre tilstrekkelig frie midler til å stimulere til nytenking og fornying i kunst- og kultursatsingen slik at den oppleves som aktuell
- Tilrettelegge gode arener og videreutvikle kunst- og kulturbyen Risør
- øke engasjementet i befolkningen ved å støtte opp om frivillig innsats

7 Risør sentrum

Risør sentrum er kommunens handelssentrum og befolkningens naturlige samlingspunkt for aktiviteter og arrangementer. Den gamle bykjernen i Risør har beholdt mye av sitt særpreg fra siste halvdel av 1800-tallet. De fleste husene er små ut fra dagens standard. Mange ønsker å utvide boligen, men slike utvidelser kan gå på bekostning av rommet mellom husene og bygningenes opprinnelige uttrykk. De små grønne lungene, nærfriområdene og snarveiene må bevares om stedets særpreg og kulturhistoriske identitet skal bestå. Fremtidig utvikling og bruk av Risør sentrum er en utfordring i forhold til vernehensyn, handelsinteresser og tilgjengelighet.

7.1 Trehusbyen

To store skilt på E18 viser veg til Trehusbyen Risør. Merkevarene "Trehusbyen" og "Den hvite by ved Skagerrak" viser solide kvaliteter ved en av Europas best bevarte trehusbyer og brukes aktivt i markedsføringen av byen. Det mangler imidlertid en helhetlig tilrettelegging for opplevelsen av Trehusbyen. Informasjon, vandreruter og økt hotell- og parkeringskapasitet vil styrke merkevaren og gjøre Trehusbyen mer tilgjengelig for fastboende og besøkende. Tilrettelegging av "Trehusbyen" må sees i sammenheng med utvikling av konseptet "Risør museum" og andre byutviklingsprosjekter.

7.2 Handelssituasjonen i Risør sentrum

Det er i Risør kommune ikke etablert kjøpesenter utenfor sentrum av hensyn til ønsket om å bevare et levende og aktivt handelssentrum. Selv om det finnes relativt mange butikker og et variert handelstilbud, er det stor handelslekkasje til nabokommuner og omkringliggende byområder. Omsetning pr innbygger i Risør kommune er lavere enn i våre nabokommuner (med unntak av Vegårshei). Det er flere ledige butikklokaler og kontorlokaler i Risør sentrum. Utfordringer med butikklokalene er størrelse, tilgjengelighet og fasiliteter (som f.eks lagermuligheter). De siste årene har det vært jobbet mye med planlegging av mulige utbyggingsprosjekt i Risør sentrum, for eksempel Flisvika, Holmen, Kragsgata 48 og Buvika. Realisering av prosjektene kan ha store konsekvenser for handelssituasjonen og mennesker som bor og arbeider i Risør sentrum.

7.3 Parkering i sentrum

Økende biltrafikk og bilhold har ført til at gatene og byrommene i Risør i stor grad er dominert av biltrafikken. De fleste gatene har kantsteinsparkering, og nesten alle byrom har innslag av parkering²². Parkeringstilbudet i Risør sentrum dekker ikke behovet på sommertid, spesielt under festivalene og i fellesferien. Det har lenge vært diskutert muligheten for å etablere et p-anlegg i fjell i

²² I miljøestetisk plan (2004) ble det registrert 1165 p-plasser i Risør sentrum. 445 av disse er offentlige, 479 er private og 250 tilknyttet bedrifter.

tilknytning til Risør sentrum. Urheia ser ut til å bli den mest aktuelle plasseringen, med en dimensjonering på ca 240 plasser. Det vil bidra til å redusere behovet for gateparkeringsplasser i sentrum og frigjøre areal, samtidig som p-kapasiteten øker betraktelig.

Hovedutfordringer i Risør sentrum vil bli å

- få til både utvikling og vern av et levende sentrum med møteplasser, butikker, flere arbeidsplasser og boliger
- videreutvikle destinasjonen Risør, inkludert Trehusbyen/det historiske Risør
- begrense handelslekkasjen
- tilrettelegge for økt parkeringskapasitet uten at det går ut over bymiljøet

8 Miljø og klima

Det er et nasjonalt mål å redusere klimagassutslipp²³. Det er i tillegg en nasjonal klimapolitisk forventning at kommuner skal redusere energiforbruket, øke andelen fornybar energi og skape grunnlag for et klimavennlig lokalsamfunn. I tillegg til å bidra til forebygging av klimaendringene, må også kommunen være rustet til å tilpasse seg etter klimaendringene. Kommunens beredskap, planlegging og risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) er viktige for å begrense konsekvensene av klimaendringer. Risør kommune mangler en helhetlig ROS-analyse for hele kommunen.

8.1 Miljøfyrtårn

Kommunen er den største arbeidsgiveren og organisasjonen i Risør. Derfor har kommunen selv en unik mulighet til å bidra ved å redusere forbruk og øke andelen fornybar energi innenfor organisasjonen, samtidig som kommunen er en viktig tilrettelegger for innbyggerne. Det kan være utfordringer knyttet til holdningsskapende arbeid, samtidig som fornybare energiløsninger ofte er forbundet med en investeringskostnad. I 2012 vedtok bystyret at kommunen skal Miljøfyrtårnsertifisere sine bygg og virksomheter. Det innebærer å utarbeide en overordnet plan og gjennomføre tiltak for miljøområdene avfall, energiforbruk, innkjøp og HMS.

8.2 Stasjonære og mobile utslipp

I følge SSBs framskriving, basert på historisk utvikling, er det beregnet at stasjonære utslipp som kommer fra husholdninger, næring og industri vil reduseres med ca. 65 % frem mot 2030. I 2011 ble 85 % av husholdningsavfall i kommunen gjenvunnet. Mobile utslipp er den andelen utslipp som trolig vil øke mest fremover. For Risør kommune er det en stor utfordring knyttet til reduksjon av denne andelen. Bebyggelsens lokalisering rundt fjordarmene medfører et stort transportbehov som ofte løses ved privatbil. Kollektivtilbudet og -bruken er generelt lavt, bortsett fra skoletransporten. Ferja mellom Øysang og Risør benyttes først og fremst til skoletransport, og bidrar derfor ikke til reduksjon av privatbilisme. Det er også et stort potensial for utbygging av gang- og sykkelveier, samt trygg skolevei i kommunen.

²³ Utslipp av klimagasser kan føre til en økt gjennomsnittstemperatur ved jordoverflaten. Dette vil føre til endrede nedbørsmønstre og vind, forflytting av klimasoner, mer ekstremvær og bidra til å heve havnivået. Klimaendringer kan få alvorlige konsekvenser for økosystemet og samfunnet.

8.3 Bevaring av biologisk mangfold og naturområder

For at kommende generasjoner skal ha tilgang til et godt miljø og ren natur og for å sikre at det biologiske mangfoldet ivaretas, skal hensynet til miljø være gjennomgripende i all kommunal virksomhet og planlegging. Miljøressurser må vernes og naturressurser må forvaltes på en forsvarlig måte. Risør kommune er en kystkommune som har en strandsone av spesiell verdi. Det er en utfordring å forvalte strandsonen og bevare naturområder i en kommune der presset på utbygging av arealer i tilknytning til sjøen er stort. I gjeldende kommuneplan er områder av spesiell betydning regulert som offentlige friluftsområder. Det bør vurderes om flere områder er aktuelle til dette formålet i kommuneplanen, for å kunne sikre områdene i fremtiden. "Bit for bit-utbygging" er den største trusselen for viktige arealressurser, jordvernet og naturmangfoldet.

I perioden 2012/2014 gjennomfører kommunen et prosjekt for å kartlegge naturtyper og nøkkelbiotoper på land, med særlig fokus på kulturlandskap. Kartleggingen vil gi kommunen en god oversikt over viktige verdier og utfordringer knyttet til å arealforvaltningen. Prosjektet gjennomføres parallelt med kommuneplanen, og det er usikkert hvor mye av kartleggingen som er ferdig innen kommuneplanens frister.

Naturmangfoldloven, jordlova og plan- og bygningsloven er lovverk som brukes aktivt for å bevare naturmangfoldet, kulturlandskapet, viktige jordbruksområder, strandsonen og grøntområder. Det kan likevel være en utfordring knyttet til dispensasjoner innenfor strandsonen og i LNF- områder. En har hatt en relativt restriktiv holdning til dispensasjoner, men fylkesmannen i Aust- Agder rapporterer at det fremdeles bygges i strandsonen til tross for det generelle byggeforbudet. Det er en generell tendens til at flere ønsker å oppgradere eldre fritidsboliger til dagens standard, og det er økt etterspørsel etter vann- og avløpsløsninger. Det bør gjøres en helhetlig vurdering om hva en skal tillate av tiltak på eksisterende fritidsboliger innenfor strandsonen.

Hovedutfordringer innen miljø og klima vil bli å

- ta klima- og miljøutfordringene på alvor
- redusere klimagassutslipp i kommunen
- forvalte areal, natur- og miljøressurser på en bærekraftig måte og hindre en "bit-for-bit- utbygging" av områder, særlig i strandsonen
- endre oppfatningen om at fornybare energiløsninger er kostbare løsninger

9 Innovasjon, utviklingskultur og organisering

Risør kommune fyller er rekke viktige roller i lokalsamfunnet, som kommunens største arbeidsgiver og kompetansearbeidsplass, som tjenesteleverandør, som etterspørre av tjenester og som samfunnsutvikler.

9.1 Kommunalt lederskap

Alle kommuner har ansvar for de samme oppgavene, uavhengig av kommunens størrelse og ressurser. Risør kommune har mindre ressurser avsatt til administrasjon og ledelse enn mange andre kommuner det er naturlig å sammenligne med. Dette krever målrettet utvikling innad i organisasjonen og god håndtering av kompleksitet.

Kommuneorganisasjonen skal være lojal til politiske beslutninger. Administrasjonen skal samtidig bidra til forsvarlig drift og forutsigbarhet for ansatte, befolkningen og andre aktører i samfunnet gjennom å tydeliggjøre konsekvensene av ulike politiske vurderinger. Det er slik en utfordring å legge til rette for at lokalpolitikere opplever å bidra til beslutningsprosesser som leder til reelle endringer i organisasjonen.

Kommunen skal også være en synlig aktør utad, som en drivkraft i lokalsamfunnet og bidra til å sette kommunen på kartet. Økte forventninger fra omgivelsene og et stramt arbeidsmarked preger den kommunale virkelighet og stiller krav til det kommunale lederskaps evne til utvikling og forsterket samhandling med andre kommuner og aktører i regionen.

9.2 Kompetanse og rekruttering

Det er store forventninger til at kommunene stadig skal yte mer kvalitativt gode tjenester og drive mer effektivt. Dette skal de gjøre i sterk konkurranse med andre arbeidsgivere om den kompetente arbeidskraften. For å lykkes må kommunene satse systematisk og strategisk på rekruttering av kvalifiserte arbeidstakere og på at de ansatte blir godt tatt vare på og gis anledning til å videreutvikle sin kompetanse.

Kommunens omdømme påvirker evnen til å rekruttere og beholde fagpersoner. Det gjelder både Risør kommunes omdømme generelt, kommunens omdømme som arbeidsgiver og omdømmet til kommunens tjenester. Fokus på opplæring og kompetanseheving blant ufaglærte er like sentralt som videreutdanning på høyere nivå. Stillingsbrøker og lærlingplasser er sentrale virkemidler. Økonomiske rammer på den ene siden, og kompetansebehov og krav i forhold til tjenesteutøving og dokumentasjon på den andre er en utfordring. Det er behov for ulike yrkesgrupper for å sikre helhetlige og flerfaglige miljøer, som er i stand til å yte tjenester av god kvalitet. Uavhengig av hvilken utdanning den enkelte har, må kommunen gjøre en betydelig innsats for å sikre at de ansatte har god samhandlingskompetanse.

9.3 Kommunen som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler

En framtidrettet og offensiv kommune kan tegnes i to bilder, velferdskommunen og kommunen som samfunnsutvikler, begge med demokratiske prosesser som fundament. Kommunens oppdrag er å utvikle velferdskommunen og være en aktiv samfunnsutvikler sammen med medarbeidere, folkevalgte og innbyggere med ulike ønsker og behov.

9.3.1 Velferdskommunen

Samfunnet blir stadig mer sammensatt og innfløkt og mangfold preger i større grad lokalsamfunnet. Frivillig sektor organiserer seg på nye måter. Innbyggernes ressurser og kompetanse utvikler seg. De teknologiske mulighetene og den private økonomien er i vekst. Med dette følger økende og endrede krav til det offentlige tjenestetilbud, tilgjengelighet, kvalitet og åpenhet. Det forventes at det offentlige leverer det sentrale politikere og staten lover og som opinionen, interesseorganisasjoner og media ønsker.

For å sikre en bærekraftig offentlig sektor, må det søkes nye løsninger og ny praksis. Innovasjon som virkemiddel må tas i bruk i langt større grad. Brorparten av ansvaret for velferdstjenestene er lagt til kommunene og kommunene trenger sterke fagmiljøer som er åpne for omgivelsene og samhandler på tvers. Det er en utfordring å sette virksomheter og fagmiljø i stand til å utnytte potensialet for nyskaping og forbedring.

Bedre samarbeid mellom enhetene er en utfordring kommunen som helhet har. Spesielt er dette knyttet opp mot a) rusmisbrukere og bostedsløse og b) barn og unge som har liten uttelling eller står i fare for å falle ut av skoleløpet og c) bosetting av flyktninger.

Innvandrerbefolkningen reiser nye utfordringer for det norske samfunnet som helhet, for private bedrifter, frivillige organisasjoner og offentlige institusjoner. Målet for kommunens tjenester er at innvandrere – som alle andre – skal få individuelt tilpassede tjenester. En del sliter med psykososiale problemer som følge av atskillelse fra familie, språkbarrierer, dårlig økonomi og manglende integrering i lokalsamfunnet. Enkelte har også kommet til landet som flyktninger, og kan ha vært utsatt for tortur og fangenskap. Kulturelle og språklige utfordringer i kommunikasjon med kommunens tjenesteutøvere (heriblant viktighet av og kjennskap til tolkebruk) kommer i tillegg, og stiller krav til kompetanse og samarbeid på tvers av fagområdene. Blant de mest sentrale faktorene i integrering av nye innbyggere er arbeid, og de utgjør en viktig ressurs i arbeidsmarkedet. Samtidig gir medarbeidere med fremmedspråklig og –kulturell bakgrunn utfordringer med tanke på å sikre kvalitet på tjenestene og kommunikasjon med samarbeidsparter og brukere.

9.3.2 Kommunen som samfunnsutvikler

Kommunene har flere viktige roller; som lokalsamfunnets største arbeidsgiver, som etterspørker etter produkter og tjenester, som produsent av tjeneste- og velferdstilbud og som tilrettelegger for ulike typer privat og offentlig virksomhet. Alle disse aspektene av kommunal virksomhet gjør kommunesektoren til en helt sentral aktør i forhold til utvikling av et livskraftig samfunn og næringsliv. Kommunen kan utvikle rollen som samfunnsutvikler og tilrettelegger for næringsvirksomhet blant annet gjennom å:

- sørge for fysisk tilrettelegging av arealer gjennom blant annet opparbeiding av næringsområder og annen fysisk infrastruktur
- sikre et godt tjenestetilbud innen barnehage, grunnskole og helsevesenet som gjør kommunen til et attraktivt bosted
- stimulere til utbygging av fysisk infrastruktur for informasjons- og kommunikasjonsteknologi der markedet er for lite for kommersiell utbygging
- være pådrivere for etablering av ”myk infrastruktur” – som nettverk, møteplasser, tiltak for kompetanseutvikling etc – for så vel ny som eksisterende virksomhet
- bidra til utvikling av en etablererkultur, blant annet gjennom holdningsskapende arbeid i den kommunale organisasjonen og spesielle tiltak som for eksempel ”entreprenørskap i skolen”
- bidra til utvikling av attraktive lokalsamfunn gjennom satsing på trivselsfremmende tiltak, kulturtiltak og aktivt samarbeid med frivillige organisasjoner.

9.4 Interkommunalt/regionalt samarbeid

Samhandling mellom kommuner kan ha klare fordeler knyttet til økonomi, kompetanse, kvalitet og offensiv samfunnsutvikling, spesielt for de minste kommunene. Interkommunalt samarbeid er en mulighet hvor mindre kommuner kan høste noen av de stordrifts- og kvalitetsfordeler større enheter gir, samtidig som det gir kommunene mulighet til å differensiere mellom ulike typer kommunal virksomhet og legge de tjenester hvor nærhet er ønskelig til de opprinnelige kommunene. Viktige motivasjonsfaktorer for interkommunalt og regionalt samarbeid kan være å:

- etablere kompetanseenheter og mer attraktive arbeidsplasser

- heve kvaliteten og drive tjenesten mer effektivt
- bygge en region og styrke identiteten slik at den framstår som en attraktiv og konkurransedyktig region
- stanse den pågående statliggjøringen av tjenester og samfunnsoppgaver

Omfattende interkommunalt samarbeid i ulike organisasjonsformer på sentrale tjenester og samfunnsutviklingsområder innebærer risiko for mangelfull oversiktighet både for innbyggerne og kommunene og klare utfordringer knyttet til demokratisk styring og kontroll. Bekymringen retter seg spesielt til velgernes manglende mulighet til å påvirke gjennom direkte folkestyre.

Byrepresentantenes rolle som generalistpolitikere, med et bredt sektorovergrepende ansvar for prioriteringer, svekkes fordi oppgaver og ansvar løftes ut av kommunestyrene. Det er en utfordring å videreutvikle interkommunalt samarbeid på velferds- og samfunnsutviklingsområdet med modeller som sikrer politisk styring og kontroll i samarbeidet, samtidig som samarbeidet er beslutningsdyktig. Modellene må ha egenskaper som sikrer åpenhet og innsyn. Vurdering av lokalisering av tjenestene kan være en barriere for godt samarbeid over kommunegrensene.

Hovedutfordringer innen innovasjon, utviklingskultur og organisering vil bli å

- være en endringsvillig og tilpasningsdyktig organisasjon med tydelig ledelse
- møte de ansattes kompetansebehov og rekruttere nye medarbeidere
- videreutvikle interkommunalt/regionalt samarbeid og tjenestetilbud
- legge til rette for å ta i bruk innbyggernes egne ressurser (menneskelige og økonomiske) og utvikle frivillig sektor

Vedlegg 1

Befolkningsframskriving i tre alternativ

(SSB, 2013)

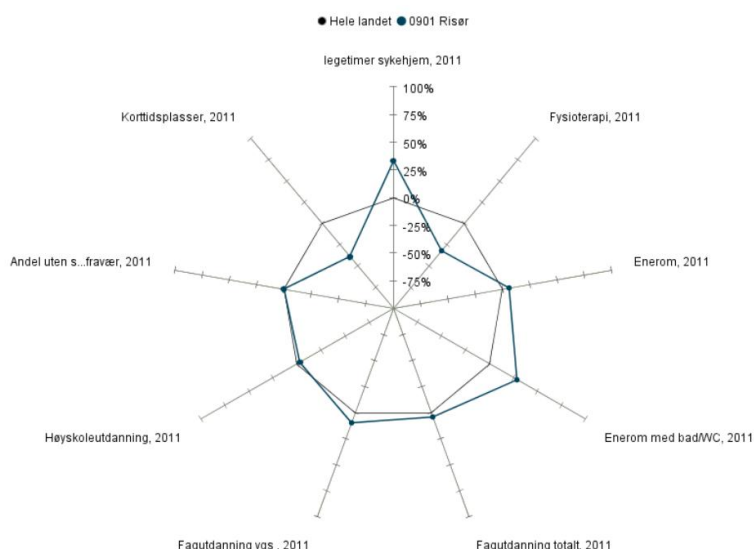
Tabellen viser framskrevet befolkningsstruktur etter lav (LLML), middels (MMMM) og høy (HHMH) vekst.

Alder	Vekst	2013	2015	2020	2025	2030
	L	425	447	447	432	419
0-5 år	M	426	458	493	512	506
	H	427	467	533	591	610
	L	534	506	571	585	567
6-12 år	M	534	509	589	639	665
	H	534	511	603	689	778
	L	273	268	236	255	257
13-15 år	M	273	267	243	263	281
	H	273	269	247	274	313
	L	351	363	319	322	346
16-19 år	M	352	364	323	333	364
	H	353	366	329	349	392
	L	2027	2023	1991	1965	1984
20-44 år	M	2034	2047	2062	2084	2124
	H	2036	2066	2113	2193	2328
	L	2188	2180	2235	2290	2239
45-66 år	M	2188	2185	2255	2241	2332
	H	2188	2190	2267	2330	2416
	L	761	857	1062	1151	1136
67-79 år	M	762	858	1072	1173	1167
	H	761	859	1080	1190	1200
	L	380	377	357	416	554
80 + år	M	380	379	365	439	600
	H	381	380	375	458	640

Legg merke til at det er store ulikheter i framskrivingsalternativene på de laverste aldersklassene. For pensjonistene viser SSBs framskrivinger en mindre variasjon, noe som kan tolkes dithen at usikkerheten i framskrivingene er mindre.

Vedlegg 2

Kvalitetsbarometeret for pleie- og omsorgssektoren

Kvalitetsbarometeret for pleie- og omsorgstjenester²⁴ viser at Risør kommune har lavere antall korttidsplasser på sykehjem og fysioterapidekning enn gjennomsnittet i landet og fylket. Vi har høyere antall legetimer i sykehjem, men det er grunn til å se nærmere på hvordan legetimene utnyttes. Fastlegene har en helt sentral rolle i helsearbeidet, og den nye fastlegeforskriften endrer deres rammevilkår og ansvar på en rekke områder. Kommunens evne til å utøve den rollen de er tiltenkt blant annet med tanke på å få oversikt over helsetilstanden i kommunen og iverksette mest målrettede tiltak blir avgjørende for graden av påvirkning på utviklingen.

I andel netto driftsutgifter til pleie og omsorg av kommunens totale driftsutgifter, ligger vi noe over landsgjennomsnitt, men dette må sees i sammenheng med at vi har en høyere andel eldre innbyggere. Vi ligger langt under snitt i nettoutgift pr. mottaker av tjenester 67+ (under halvparten av landsgjennomsnitt). Hjemmetjenestene i Risør totalt sett får ressurser omtrent tilsvarende gjennomsnitt, men dette brukes hovedsakelig til brukere under 67 år og et mindre antall brukere med omfattende tjenestebehov, inkludert brukere av habiliteringstjenester. Risør kommune har i flere år satsset på utbygging av hjemmetjenesten fremfor flere institusjonsplasser. Her er det derfor ikke særlig rom for ytterligere effektivisering, som det kan være i andre kommuner. Med lavt institusjonsbelegg blir det flere brukere i hjemmene med omfattende tjenestebehov. Risør kommune ligger høyt i bruk av sykehustjenester, og det er en utfordring å legge tjenestene og oppfølging av brukerne på et nivå som reduserer behovet for sykehustjenester.

²⁴ <http://nesstar.shdir.no/kvalitetsbarometer/>